

Full koll på våra vatten! Version 2.0



Handlingsplan för arbetet med övervakning enligt vattenförvaltningens behov



Havs
och Vatten
myndigheten



Havs
och Vatten
myndigheten

Full koll på våra vatten!

Handlingsplan för arbetet med övervakning enligt vattenförvaltningsens behov

Denna handlingsplan är framtagen i samverkan mellan Havs- och vattenmyndigheten, länsstyrelserna, Naturvårdsverket, Sveriges geologiska undersökning och vattenmyndigheterna. Dessa myndigheter behöver på ett eller annat sätt delta i arbetet med att se till att program för övervakning av vattnets tillstånd i vattendistrikt finns och genomförs enligt Vattenförvaltningsförordning (2004:660).

Den här planen är framtagen i samverkan mellan Havs- och vattenmyndigheten, länsstyrelserna, Naturvårdsverket, Sveriges geologiska undersökning och vattenmyndigheterna. Rapportförfattarna ansvarar för innehåll och slutsatser.

© HAVS- OCH VATTENMYNDIGHETEN | Datum: 2021-02-24

ISBN: 978-91-89329-12-6 Omslagsfoto: -

Havs- och vattenmyndigheten | Box 11 930 | 404 39 Göteborg | www.havochvatten.se

Avsiktsförklaring att genomföra handlingsplanen

Full koll på våra vatten 2.0

Sverige lever inte upp till de krav som ställs på övervakning av grund- yt- och kustvatten enligt vattenförvaltningsförordningen, vilket bland annat lett till kritik från EU-kommissionen. Denna övervakning behövs för att vi ska kunna känna till tillståndet på våra vatten, och därmed få möjlighet att sätta in rätt åtgärder för att skydda människors hälsa och miljön. För att uppnå kraven krävs ett vidare utvecklingsarbete som involverar de myndigheter som idag ansvarar för och genomför övervakning. För att beskriva en gemensam färdplan sjuösattes 2016 handlingsplanen "Full koll på våra vatten". Enligt denna ska Havs- och vattenmyndigheten, länsstyrelserna, Naturvårdsverket, Sverige geologiska undersökning och vattenmyndigheterna i samarbete, inom existerande budgetramar, bättre uppfylla kraven genom att beskriva behovet av övervakning samt genomföra förändringar i såväl nationell som regional övervakning av den akvatiska miljön.

Inför arbetet 2021 och framåt har planen uppdaterats, version 2.0, och kommer att styra det arbete vi gemensamt ska utföra fram till 2026. Såväl prioriteringar som moment i planen kan komma att revideras om behov uppstår. Uppdragsplan för olika moment samt resursallokering inom respektive myndighet sker årligen av ansvariga för respektive moment i samband med verksamhetsplanering under september. Styrgruppens representanter ansvarar för beredningen.

Vi myndigheter har arbetat fram och antar handlingsplanen gemensamt, och kommer efter bästa förmåga att uppfylla vår del av arbetet samt, så långt våra resurser tillåter, avsätta arbetstid och andra förväntade resurser till handlingsplanens förfogande. Planen bereds internt på respektive myndighet genom föredragning på en nivå där prioritering av resurser kan ske.

Havs- och vattenmyndigheten ansvarar för att samordna arbetet och är ägare till handlingsplanen.

Thomas Klein, Avdelningschef, Avdelningen för miljöanalys

Johan Kling, Avdelningschef, Avdelningen för vattenförvaltning

Innehåll

Inledning	7
Bakgrund	7
Syfte och mål med handlingsplanen	9
Ansvar och roller	9
Samarbetsformer	10
Kommunikationsstrategi	11
Avgränsning	11
Genomfört i tidigare versioner av handlingsplanen	11
Beskrivning av moment	13
A Utredningar och pilotprojekt	17
A6 Utveckling av den kvantitativa övervakningen för grundvatten	17
A9 Utveckling av metodik för gruppering av sjöar och vattendrag, operativ övervakning – näringsämnen, försurning, miljögifter	17
A10 Utveckling av metodik för gruppering av kustvatten, kontrollerande och operativ övervakning – inklusive miljögifter	18
A11 Utredning om råvattenkontrollen i grundvatten- och ytvattenförvaltningen	18
A12 Utvärdera och analysera vilken övervakning som behövs vid olika påverkanstyper	20
A13 Metoder för och kvalitetssäkring av undersökande övervakning	21
A14 Övergripande rapport/analys gällande skillnad mellan behov av övervakning och nuvarande övervakning – ytvatten	21
A15 Utveckla strategi för organisation av övervakningen samt finansieringsform	22
B Vägledningar	23
B1 Vägledning för övervakning av ytvatten enligt föreskrift HVMFS 2015:26	23
B4 Vägledning/Tillsynsvägledning för framtagande av recipientkontrollprogram och samordnande recipientkontrollprogram	24
B5 Metod för övervakning av artsammansättning i grundvattenberoende terrestra ekosystem	24
C Beskriva behovet av övervakning	26
C6 Tillämpning av grupperingen av grundvattenförekomster	26
C7 Gruppering av sjöar och vattendrag, operativ övervakning – inklusive miljögifter	27
C8 Gruppering av kustvatten, kontrollerande – inklusive miljögifter	27
C9 Gruppering av kustvatten, operativ – inklusive miljögifter	28
C10 Ta fram beskrivning av kontrollerande och operativa övervakningsprogram	28
C10.1 Ta fram beskrivning av kontrollerande övervakningsprogram för sjöar och vattendrag – inklusive miljögifter	28

C10.2 Ta fram beskrivning av operativa övervakningsprogram för sjöar och vattendrag – inklusive miljögifter.....	29
C10.3 Ta fram beskrivning av kontrollerande övervakningsprogram för kustvatten – inklusive miljögifter.....	29
C10.4 Ta fram beskrivning av operativa övervakningsprogram kustvatten – inklusive miljögifter.....	30
C10.5 Beskriva behov av övervakning i biota och sediment för trendanalys av ackumulerande miljögifter.....	30
C11 Anpassning av parameteruppsättning när krav ökar och nya ämnen upptäcks i grundvatten.....	30
D Implementering av program.....	32
D4 Grundvatten, kontrollerande övervakning (kvalitativ).....	32
D5 Grundvatten, operativ övervakning (kvalitativ).....	33
D6 Grundvatten – kvantitativ övervakning.....	34
D7 Sjöar och vattendrag, kontrollerande.....	35
D8 Sjöar och vattendrag, operativt.....	35
D9 Kustvatten, kontrollerande.....	36
D10 Kustvatten, operativ.....	36
E Utveckla VISS (eller motsvarande) för övervakningens behov.....	38
E1 Systematik för och märkning av data, behov vattenförvaltningen.....	38
E2 Säkerställa att metadata om övervakningsprogram är korrekt i VISS.....	38
E3 Kategorisering av övervakningsstation och parameter i övervakningsprogram utifrån syfte/användbarhet.....	39
E4 Utveckling av VISS för att dokumentera behov och resultat av undersökande övervakning.....	39
E5 Anpassa uttag från VISS för övervakningens behov t ex för gruppering av vattenförekomster.....	40
F. Säkerställa dataflöden inklusive metadata från analys till nationell datavärd – från alla aktörer.....	41
F1 Förenkla och ta fram säker insamling av data från andra aktörer till nationell datavärd ..	41
F2 Driva arbete med förändring av lagstiftning så att verksamheterna är skyldiga till inrapportering av data från verksamheternas recipientkontroll.....	42
G Rapportering av data till kommissionen.....	43
G1 Säkerställa inrapportering av gruppering till kommissionen.....	43
G2 Samordning av rapportering mellan direktiv mm.....	43
Uppföljning.....	44
Bilaga 1 Moment.....	45
A – Utredningar och pilotprojekt.....	45

B - Vägledning	46
C – Beskriva behovet av övervakning	46
D – Implementering av program	47
E – Utveckla VISS (eller motsvarande) för övervakningens behov	48
F – Säkerställa dataflöden inklusive metadata från analys till nationell datavärd – från alla aktörer	48
G – Rapportering av data till kommissionen	48
Bilaga 2 Övriga dokument	49

Inledning

Bakgrund

Sverige har under lång tid bedrivit vattenrelaterad övervakning. Denna övervakning initierades framför allt under 1970- och 1980-talet utifrån de behov som var rådande vid denna tid. Därefter har övervakningen reviderats och förnyats utifrån nya krav. Strategin har dock inte förändrats, nämligen att nationell och regional övervakning fokuserar på områden utan lokal mänsklig föroreningskälla, och data från påverkade områden samlas in från framförallt verksamheternas recipientkontroll och kalkeffektuppföljning.

I dagens förvaltningsarbete behövs en mer samordnad akvatisk övervakning för att beskriva tillståndet i vattenmiljön, ge underlag för åtgärdsarbetet och för att följa effekterna av genomförda åtgärder. Övervakningen behöver kunna ge information om både tillståndet idag och information om långsiktiga förändringar. Det innebär att övervakningen behöver vara representativ för typen av vatten och påverkansgraden.

Hur denna övervakning ska utformas beskrivs i Vattenförvaltningsförordning (2004:660). Vattenförvaltningsförordningen hänvisar till de krav på övervakning som ställs i artikel 8 i direktiv 2000/660/EG (Vattendirektivet) och artikel 3 i direktiv 2008/105/EG (Prioämnesdirektivet).

Syftet med övervakningen är bland annat att:

- bedöma långsiktiga förändringar i vattenmiljön
- komplettera påverkansanalysen framtagna enligt vattenförvaltningsförordningen
- fastställa status för vattenförekomster som bedöms ligga i riskzonen för att inte uppfylla målen enligt vattenförvaltningsförordningen
- följa upp effekterna av genomförda åtgärder genom att mäta förändringar i miljötillståndet

Centralt är att övervakningen ska ge en sammanhängande och heltäckande översikt av miljötillståndet inom varje avrinningsområde och vattendistrikt. Övervakningen ska vara utformad så att det är möjligt att göra en statistiskt tillförlitlig bedömning av miljötillståndet.

Sveriges övervakning uppfyller idag inte kraven på övervakning enligt vattenförvaltningsförordningen. Även EU-kommissionen har ifrågasatt att Sveriges övervakning uppfyller kraven enligt Vattendirektivet¹. Nedan följer en lista på rekommendationer från EU-

¹ European Commission (2011) Ref. Ares (2011)993737-20/09/2011 , European Commission (2012) Arbetsdokument från kommissionens Avdelningar, Medlemsstat Sverige. Följedokument till Rapport från kommissionen till Europaparlamentet och rådet om genomförandet av ramdirektivet för vatten (2000/60/EG) Förvaltningsplaner för avrinningsdistrikten, European Commission (2013) Bilateral meeting with Sweden implementation of the water framework directive in Sweden. Draft minutes.

kommissionen² (i kursivt), samt bedömning av behov av ytterligare arbete för att uppfylla dessa rekommendationer:

- *Sverige bör ytterligare stärka övervakningen av ytvatten genom att omfatta alla relevanta kvalitetsfaktorer inom alla vattenkategorier.*
 - Då det för ytvatten enbart är den kontrollerande övervakningen som ska omfatta alla relevanta kvalitetsfaktorer tolkar vi det som att detta framförallt berör den kontrollerande övervakningen. Övervakningsbehovet behöver beskrivas för sjöar, vattendrag och för kustvatten och ligga till grund för revision av bland annat nationell och regional miljöövervakning.
- *En ökad övervakningsnivå bör leda till ett minskat beroende av expertbedömningar för klassificering av ekologisk status/potential*
 - Då det för ytvatten framförallt är den operativa övervakningen som ska användas för att fastställa status tolkar vi det som att detta framförallt berör den operativa övervakningen. Övervakningsbehovet behöver beskrivas för sjöar, vattendrag och för kustvatten.
 - För att kunna genomföra den operativa övervakningen bedömer vi att det behöver tas fram en strategi gällande organisation och finansiering av den operativa övervakningen. Idag används data framtagen i andra syften genom bland annat statligt finansierad övervakning, verksamheternas recipientkontroll och vattenproducenternas råvattenkontroll. Bedömningen är att det kan behövas lagförändringar för att säkerställa genomförande av den operativa övervakningen.
- *Sverige bör förbättra övervakningen av statusbedömningen för att uppnå tillräcklig tillförlitlighet och rumslig täckning för alla prioriterade ämnen samt övervakningsfrekvenser för biota/sediment i alla övervakningsstationer enligt direktivet.*
 - Bedömningen är att detta fodrar en förbättrad påverkans- och riskbedömning inklusive ett register över utsläpp och spill.
 - Det kräver dessutom ökade resurser till akvatisk miljögiftsövervakning.
- *Sverige bör rapportera information om trendövervakning i ytvatten, som bör omfatta alla relevanta ämnen som anges i direktiv 2008/105/EG för att tillhandahålla tillräckliga data för en långsiktig trendanalys*
 - Rapporteringen av trendövervakningen behöver ses över och vid behov förbättras.
 - Eventuella behov av ytterligare trendövervakning i ytvatten behöver identifieras.
- *Kunskapsbasen om grundvatten behöver förbättras avsevärt i Sverige. En förstärkt och stabil grundvattenövervakning som baseras på vattendirektivets krav bör inrättas. Metoder baserade på vattendirektivet bör användas för korrekt bedömning av grundvattnets status.*
 - För att uppnå detta är bedömningen att det behövs förbättringar av framförallt nivåövervakningen, men även övervakning av grundvattenkvalitet. Fler stationer behöver övervakas samt gruppering rapporteras.

² Europeiska Kommissionen (2019) Arbetsdokument från kommissionens avdelningar, De andra förvaltningsplanerna för avrinningsdistrikt- Medlemsstat: Sverige, Bryssel den 26.2.2019

- Differentierade riktvärden behöver tas fram för grundvattenberoende terrestra ekosystem, anslutande ytvatten, dricksvatten och saltvatteninträngning. Hänsyn till naturliga bakgrundshalter ska tas.
- Dessutom behöver den fördjupade kartläggningen och riskbedömningen för grundvatten förbättras.

Det förändrade säkerhetsläget i Sveriges närområde i kombination med den utvidgade säkerhetsskyddslagstiftningen som trädde i kraft 1 april 2019 innebar en förändring avseende de aspekter som behöver beaktas inom ramen för säkerhetsskydd. Delar av vatteninformationen som hanteras inom miljöövervakning kan vara säkerhetskänslig utifrån den hotbild som finns för samhällets dricksvattenförsörjning.

Syfte och mål med handlingsplanen

För att underlätta arbetet med att uppfylla kraven i Vattenförvaltningsförordningen (2004:660) och därmed även rekommendationerna från EU-kommissionen har denna handlingsplan tagits fram. Handlingsplanen syftar till att beskriva behovet av övervakning, bidra till att övervakningen genomförs samt underlätta rapportering av data till nationella datavärddar och rapportering av övervakningsprogram till EU-kommissionen.

Målsättning med planen är att:

- Beskriva vilka moment som behöver genomföras för att åtgärda brister i dagens övervakning samt beskriva roller och ansvar för genomförande av momenten.
- Ta fram en tidplan för att genomföra momenten.
- Övervakningen och vidare bearbetning av data ska kunna användas som underlag till förvaltningscykel nr 4, 2022-2027.

En förutsättning för genomförandet av handlingsplanen är att myndigheterna har en samsyn kring hantering av sekretessreglerad information.

Ansvar och roller

Handlingsplanen fastställs av nationell strategisk grupp för vattenförvaltningens övervakning 24 februari 2021. En första versionen av planen fastställdes den 15 november 2016. En reviderad version beslutades 23 januari 2018.

Havs- och vattenmyndigheten, länsstyrelserna, Naturvårdsverket, Sveriges geologiska undersökning och vattenmyndigheterna ansvarar för genomförandet av handlingsplanen. Varje myndighet har även ett utpekat drivansvar för genomförandet av olika moment som ingår i planen. För att planen ska kunna fungera måste samarbete mellan inblandade myndigheter fortsätta, vilket förutsätter att samtliga parter förankrar handlingsplanen internt. Om planen ska följas måste personella och andra resurser kunna ställas till förfogande under tiden den gäller. Följaktligen måste det tydliggöras inom varje myndighet att ett godkännande av densamma innebär att den förväntas få en hög prioritet när årlig planering av tid och resurser genomförs. Resultatet från det utredningsarbete som handlingsplanen omfattar kan peka ut ett behov av mer övervakning och därmed högre kostnader för myndigheterna såväl som för andra aktörer till följd av kraven på övervakning.

Havs- och vattenmyndigheten ansvarar för att samordna arbetet och är ägare till handlingsplanen.

Den nationella strategiska gruppen för vattenförvaltningens övervakning är styrgrupp för handlingsplanen. Medlemmarna är även ansvariga för att förankra planen vid respektive myndighet. Uppföljning av planen ska göras av den strategiska gruppen två gånger per år (juni/aug och dec/jan). Den strategiska gruppen består av representanter från Havs- och vattenmyndigheten, Naturvårdsverket, Sveriges geologiska undersökning och vattenmyndigheterna.

Den operativa gruppen ansvarar för att vid behov ta fram en ny version av handlingsplanen på uppdrag av den strategiska gruppen. Den operativa gruppen ansvarar vidare för att ta fram underlag för uppföljning av planen.

Utsedd kontaktperson per moment ansvarar för att ta fram arbetsplan/projektplan, driva projektet, sammankalla övriga deltagare i momentet samt rapportera hur momentet går 2 gånger per år till den operativa gruppen. Om det sker förseningar i arbetet ska detta rapporteras till den strategiska gruppen.

Samarbetsformer

Havs- och vattenmyndigheten åtar sig att driva handlingsplanen framåt, då det föreligger ett naturligt ägarskap. I detta åtagande ingår bland annat:

- Organisera och leda möten med den strategiska gruppen
- Organisera och leda möten med den operativa gruppen
- Vidmakthålla en övergripande fil över olika moment i planen med ansvar, mål, deadlines, status etc.
- Vid behov ansvara för att planen, eller ovan nämnda fil, uppdateras
- Finansiera delar av arbetet genom överenskommelser och bidragsbeslut

Alla deltagande myndigheter (inkl. HaV) förväntas:

- Delta i möten med strategiska och operativa gruppen, efter kallelse
- Ta ansvar för vissa moment i handlingsplanen, enligt överenskommelse
- Delta i moment som leds av annan partner, enligt överenskommelse
- Rapportera både resultat och avvikelser till relevant grupp
- Uppdragsplan för olika moment samt resursallokering inom respektive myndighet sker årligen av ansvariga för respektive moment i samband med verksamhetsplanering under september. Styrgruppens representanter ansvarar för beredningen.

De i handlingsplanen ingående momenten kan bedrivas i projektform när så anses befogat. Den myndighet som leder momentet får, i samverkan med övriga deltagare, besluta i varje enskilt fall om de anser att momentet är stort eller komplext nog för att motivera att ett projekt sätts upp. Anledningar till att välja projektform kan inkludera att projektet involverar ett större antal medarbetare än normalt, att målsättningen är otydlig, komplex eller mångfasetterad, eller att man redan vet att vissa nyckelpersoner kommer att bytas under arbetets gång (projektet blir då ett sätt att skapa kontinuitet). Om mer informella arbetsformer bedöms kunna föra arbetet framåt i

önskad omfattning behöver formella projekt inte sättas upp, däremot måste det vara tydligt vilken myndighet och person som ansvarar för att driva arbetet.

Kommunikationsstrategi

Kommunikationsstrategins syfte är att bidra till att handlingsplanens mål uppnås. Strategin är också ett underlag för att få en samlad kommunikation och prioriterade kommunikationsinsatser.

Handlingsplanens olika moment går gemensamt igenom, av kommunikatör och operativa gruppen, för att enas kring vilka behov som kan mötas genom kommunikationsarbete.

Genomgången identifierar också vad som inte är ett kommunikationsbehov och avgränsar därmed kommunikationsarbetet.

För varje moment där ett kommunikationsbehov kan identifieras beskriver vi:

- vem mottagaren är
- vilken kommunikationsinsats och kanal som passar mottagaren
- när, hur ofta (tidsplan) och hur kommunikationsinsatsens tänkta effekt kan kopplas till handlingsplanens mål

Samordnare (HaV) ansvarar för att redovisa och rapportera till strategiska gruppen samt kallar till möte om kommunikation.

Övriga parter ansvarar för att genomföra överenskomna kommunikationsinsatser och sprida gemensam kommunikation vidare till relevanta mottagare inom sin verksamhet.

Avgränsning

Planen tar inte upp det arbete som föregår arbetet med framtagande av övervakningsprogram så som typning, påverkansanalys och riskbedömning enligt vattenförvaltningsförordningen.

Planen beskriver inte vilka krav som ställs på övervakningen enligt vattenförvaltningsförordningen. För en beskrivning hänvisas till de föreskrifter³ och vägledningar⁴ som tagits fram av Sveriges geologiska undersökning respektive Havs- och vattenmyndigheten.

Genomfört i tidigare versioner av handlingsplanen

Syftet med tidigare versioner av handlingsplanen var att beskriva övervakningsbehovet utifrån kraven i vattenförvaltningsförordningen. Det skulle göras genom att beskriva behovet av kontrollerande-, operativ och undersökande övervakning samt behov av kompletterande övervakning i skyddade områden.

Övervakningsbehovet för grundvatten är beskrivet och finns presenterat i rapporter från Sveriges geologiska undersökning. Arbetet har inkluderat framtagande av en metodik för gruppering av vattenförekomster i syfte att designa övervakningen så att den etableras där den behövs mest

³ Sveriges geologiska undersökningens föreskrifter om övervakning av grundvatten, SGU-FS 2014:1, Havs- och vattenmyndighetens föreskrifter om övervakning av ytvatten enligt förordningen (2004:660) om förvaltning av kvaliteten på vattenmiljön, HVMFS 2015:26

⁴ Vattenförvaltning av grundvatten, SGU-rapport 2014:31

och blir så effektiv som möjligt. Arbete pågår med att implementera eller genomföra övervakningen efter det behov som har identifierats och beskrivits, bland annat genom revidering av nationell och regional miljöövervakning. Det är framförallt den kontrollerande övervakningen som är relativt nära att uppfylla behovet efter det arbete som har gjorts. Det återstår mycket att göra inom andra områden, t.ex. inom den operativa övervakningen, nivåövervakningen och övervakning av skyddade områden, för dessa har nya moment formulerats.

Det kvarstår att beskriva övervakningsbehovet för ytvatten. För sjöar och vattendrag har Sveriges Lantbruksuniversitet pågående uppdrag att beskriva övervakningsbehovet för den kontrollerande övervakningen. En metodik för gruppering av vattenförekomster för att uppnå en representativ kontrollerande övervakning är framtagen. Arbete pågår även med att ta fram metodik för gruppering för den operativa övervakningen. Arbete med utformning av de operativa programmen behöver initieras. För kustvatten har det tagits fram förslag på metodik för gruppering för påverkan av näringsämnen. Ett arbete som utförts av SMHI. Här återstår arbete med att ta fram en generell metodik för gruppering samt att beskriva övervakningsbehovet för kontrollerande och operativ övervakning.

I februari 2021 redovisade Havs- och vattenmyndigheten regeringsuppdraget *Metod för uppföljning av miljötillståndet* som genomförts i samarbete med vattenmyndigheterna. Uppdraget hade nära koppling till arbetet med ytvattenövervakning utifrån handlingsplanen Full koll på våra vatten och genomförande av i uppdraget föreslagna åtgärder kommer ha stor betydelse för möjlighet att uppfylla kraven i vattenförvaltningsförordningen.

För ytvatten har även arbete genomförts för att beskriva behov av miljögiftsövervakning i samtliga ytvattenkategorier (sjöar, vattendag och kustvatten). För den undersökande övervakningen har det tagits fram ett underlag för en strategi för den undersökande övervakningen.

En beskrivning av övervakningsbehovet inom skyddade områden för dricksvatten har tagits fram på uppdrag av Vattenmyndigheterna. Här har man identifierat vilken övervakning som behövs utöver den kontrollerande respektive operativa övervakningen, som ska omfatta samtliga vattenförekomster. Övervakningen av skyddade områden för dricksvatten hänger tätt ihop med vissa krav inom Dricksvattendirektivet.

En sammanställning av samtliga moment som genomförts utifrån tidigare versioner av handlingsplan samt status finns i bilaga 1.

Beskrivning av moment

Nedan följer en beskrivning av återstående moment som bedöms behöva genomföras för att åtgärda bristerna i dagens övervakning utifrån vattenförvaltningens behov.

Momenten presenteras uppdelade på:

- Utredningar och pilotprojekt (A)
- Vägledning (B)
- Beskriva behovet av övervakning (C)
- Implementering av program (D)
- Utveckla VISS för övervakningens behov (E)
- Säkerställa dataflöden till nationell datavärd (F)
- Rapportering av data till kommissionen (G)

De moment som ingår i planen är sammanställda i tabell 1, med information om ansvarig för moment, övriga deltagande samt under vilken tidsperiod momentet ska genomföras. Tiderna får ses som preliminära och kan komma att behöva revideras. En mer utförlig beskrivning ges därefter uppdelat per moment.

För flertalet moment gäller att resurs för genomförande ännu inte är säkerställd. Behov av resurser och äskande behöver göras innan uppstart av moment. Detta innebär en risk för att arbetet inte kommer att kunna genomföras inom planerad tidsperiod.

Tabell 1 Sammanställning av de moment som behöver genomföras samt information om ansvarig, övriga deltagande samt under vilken tidsperiod momentet ska genomföras. HaV=Havs- och vattenmyndigheten, Lst=länsstyrelserna, NV=Naturvårdsverket, SGU=Sveriges geologiska undersökning, VM=vattenmyndigheterna, SJV=Sveriges Jordbruksverk

Kod	Moment	Ansvarig	Deltagande	Tidsperiod
A	Utredningar och pilotprojekt			
A6	Utveckling av den kvantitativa övervakningen för grundvatten	SGU	Lst, VM	2021-2022
A9	Utveckling av metodik för gruppering av sjöar och vattendrag, operativ övervakning – näringsämnen, försurning, miljögifter	HaV	NV, VM	2021-2022
A10	Utveckling av metodik för gruppering av kustvatten, kontrollerande och operativ övervakning – inkl. miljögifter	HaV	NV, VM	2021-2022
A11	Utredning om råvattenkontrollen i grundvatten- och ytvattenförvaltningen	SGU	HaV, VM	2021-2022
A12	Utvärdera och analysera vilken övervakning som behövs vid olika påverkanstyper	NV	HaV, Lst, NV, SGU, SLU, SMHI, VM m.fl.	2021-2024
A13	Metoder för och kvalitetssäkring av undersökande övervakning	HaV	NV, VM	2023, 2025
A14	Övergripande rapport/analys gällande skillnad mellan behov av övervakning och nuvarande övervakning – ytvatten	VM	HaV, NV	2022, 2023

Kod	Moment	Ansvarig	Deltagande	Tidsperiod
A15	Utveckla strategi för organisation av övervakningen samt finansieringsform	Strategisk grupp	HaV, NV, SGU, VM	2021-2024
B	Vägledningar			
B1	Vägledning för övervakning av ytvatten enligt föreskrift HVMFS 2015:26	HaV	NV, SGU, VM	2021
B4	Vägledning/Tillsynsvägledning för framtagande av recipientkontrollprogram	HaV	Lst, NV, SGU, VM	2022
B5	Metod för övervakning av artsammansättning i grundvattenberoende terrestra ekosystem	SGU, NV	HaV, Lst	2024
C	Beskriva behovet av övervakning			
C6	Tillämpning av grupperingen av grundvatten	VM	Lst, NV, SGU	2021-2022
C7	Gruppering av sjöar och vattendrag, operativ övervakning, inklusive miljögifter	VM	Lst	2021-2022
C8	Gruppering av kustvatten, kontrollerande, inklusive miljögifter	HaV	VM	2022
C9	Gruppering av kustvatten, operativ, inklusive miljögifter	VM	HaV, Lst, NV	2022
C10	<i>Ta fram beskrivning av kontrollerande och operativa övervakningsprogram</i>			
C10.1	- Sjöar och vattendrag, kontrollerande – inkl. miljögifter	VM	HaV, Lst, NV, Finland, Norge	2021
C10.2	- Sjöar och vattendrag, operativ – inkl. miljögifter	VM	NV, Norge och Finland	2021-2022
C10.3	- Kustvatten, kontrollerande – inkl. miljögifter	HaV	Lst, NV, SGU, SMHI, VM, Danmark, Finland, Norge	2022
C10.4	-Kustvatten, operativ – inkl. miljögifter	VM	NV, Norge och Finland	2022
C10.5	Beskriva behov av övervakning i biota och sediment för trendanalys av ackumulerande miljögifter	VM	HaV, Lst, NV, SGU	2021
C11	Anpassning av parameteruppsättning när krav ökar och nya ämnen upptäcks i grundvatten	SGU	HaV, livsmedelsverket, SGU	2022
D	Implementering av program			
D4	Grundvatten, kontrollerande övervakning (kvalitativ)	SGU	HaV, Lst, NV, Verksamhetsutövare, VM	2020-2024
D5	Grundvatten, operativ övervakning (kvalitativ)	SGU	HaV, Lst, NV, Verksamhetsutövare, VM	2020-2024

Kod	Moment	Ansvarig	Deltagande	Tidsperiod
D6	Grundvatten, kvantitativ övervakning	SGU	HaV, Lst, NV, Verksamhetsutövare, VM	2020-2024
D7	Sjöar och vattendrag, kontrollerande	HaV	Lst, NV, VM	2022-2023
D8	Sjöar och vattendrag, operativt	VM	HaV, Lst, NV, SGU, VM	2022-2023
D9	Kustvatten, kontrollerande	HaV	Lst, NV, SGU, SMHI, VM	2023-2024
D10	Kustvatten, operativt	VM	HaV, Lst, NV, SGU, SMHI, VM	2023-2024
E	Utveckla VISS (eller motsvarande) för övervaknings behov			
E1	Systematik för och märkning av data, behov vattenförvaltningen	HaV eller NV	HaV, NV, SGU, VM, ev fler	2021-2022
E2	Säkerställa att metadata om övervakningsprogram är korrekt i VISS	VM	HaV, Lst, NV, SGU	2021
E3	Kategorisering av övervakningsstation och parameter i övervakningsprogram utifrån syfte/användbarhet	VM	HaV, Lst, NV, SGU	2022-2023
E4	Utveckling av VISS för att dokumentera behov och resultat av undersökande övervakning	VM, HaV	Lst, NV	2024
E5	Anpassa uttag från VISS för övervakningens behov t ex för gruppering av vattenförekomster	VM	SGU, SLU	2021-2023
F	Säkerställa dataflöden inklusive metadata från analys till nationell datavärd – från alla aktörer			
F1	Förenkla och ta fram säker insamling av data från andra aktörer till nationell datavärd	HaV, NV	SGU, VM	2021-2024
F2	Driva arbete med förändring av lagstiftning så att verksamheterna är skyldiga till inrapportering av data från verksamheternas recipientkontroll	HaV, NV	SGU, VM	2021
G	Rapportering av data till kommissionen			
G1	Säkerställa inrapportering av gruppering till kommissionen	VM	HaV, NV, SGU	2021
G2	Samordning av rapportering mellan direktiv mm	HaV	Lst, NV, SGU, SJV, VM	2022

Respektive moment beskrivs utifrån nedanstående mall:

Syfte: Ett syfte är nyttan eller avsikten med en planerad handling. Ett syfte beskriver varför man utför en viss handling, vad som är motivet för handlingen, varför man behöver lösa ett problem, vad som är nyttan med en viss lösning. Ett syfte beskrivs ofta som något övergripande, en inriktning på ett projekt och är inte alltid mätbart medan ett mål skall vara konkret.

Mål: Ett mål är det resultat man vill åstadkomma med sin specifika handling, det förväntade resultatet. Ett mål bör vara mätbart och tidsbundet så att man kan fastställa när målet är uppnått.

Genomförande: Beskrivning av myndighet som är ansvarig för momentet, kort beskrivning av genomförandet och tidsperiod för genomförandet.

Behov av samarbete: Beskrivning av andra myndigheter och aktörer som behöver delta i arbetet och form för samarbetet.

Risk och beroende: Beskrivning av risk för att arbetet inte kommer att kunna genomföras, hur momentet är beroende av input från andra moment och vilka andra moment som är beroende av input från detta moment.

A Utredningar och pilotprojekt

Innan övervakningsprogram kan tas fram behöver ett antal utredningar och pilotprojekt genomföras.

A6 Utveckling av den kvantitativa övervakningen för grundvatten

Syfte: En större mängd av de nivåmätningar som utförs i Sverige behöver kunna användas för vattenförvaltningens syften. Detta möjliggörs genom att skapa och säkra utökade dataflöden, i första hand till nationell datavärd.

I momentet ingår att klargöra vilka data som kan samlas in, hur de ska samlas in och från vem data ska samlas in. Däremot sker ingen insamling av data inom momentet.

Mål: Det går att rapportera kvantitativ övervakning (nivåmätningar) till nationell datavärd (SGU) i slutet av 2022, utöver RMÖ som redan nu kan rapporteras till datavärd.

Genomförande: Sveriges geologiska undersökning skapar möjlighet och rutiner för att rapportera in mer nivådata från fler aktörer, till exempel från kommuner och länsstyrelser. Nivådata bör i första hand lagras hos nationell datavärd. Representanter från vattenmyndigheter och länsstyrelser deltar i projektet. Dataflödet bör bl.a. säkerställa att nivåmätningarnas syfte och eventuell föreliggande påverkan på nivåmätningarna alltid framgår. Projektet beräknas färdigt 2022.

Behov av samarbete: Samverkan sker med det gemensamma delprogrammet "GDP-Grundvattennivåer". Vattenmyndigheterna lämnar synpunkter och samtliga tar del av resultaten.

Risk och beroende: Resurser för genomförande av momentet är inte säkerställda. Arbete med momentet bedöms delvis kunna ingå i Datavärdskap grundvatten. Avtalet för Datavärdskap grundvatten kan behöva revideras. Momentet E1 Systematik för och märkning av data, behov vattenförvaltningen är relevant för detta moment. Momentet kopplar även till moment D6 Grundvatten, kvantitativ övervakning.

A9 Utveckling av metodik för gruppering av sjöar och vattendrag, operativ övervakning – näringsämnen, försurning, miljögifter

Syfte: Alla sjöar och vattendrag som riskerar att inte uppfylla kvalitetskraven behöver omfattas av operativa övervakningsprogram. Arbetet ska utreda möjligheten till gruppering för att minska övervakningsbehovet.

Mål: En eller flera metoder för gruppering har tagits fram och testats i pilotområde för områden med betydande påverkan av förorening av näringsämnen, av försurning och/eller av miljögifter, klart under 2022. Metodiken presenteras i vägledning för övervakning av ytvatten.

Genomförande: Ansvarig för genomförande är Havs- och vattenmyndigheten. Metodik för gruppering av områden med betydande påverkan från hydromorfologisk påverkan har redan föreslagits och momentet behöver bygga vidare på detta arbete. Målbilden är att gruppering görs inom ett huvudavrinningsområde. Genomförs under 2021 och 2022.

Behov av samarbete: Utförs i samarbete med vattenmyndigheterna och Naturvårdsverket. Samarbete genomförs framförallt genom deltagande i referensgrupp. Kan även handla om framtagande av underlag för att testa metodiken.

Risk och beroende: Resurs för genomförande av moment är inte säkerställd. Moment som är beroende av resultatet är B1 Vägledning för övervakning av ytvatten enligt föreskrift HVMFS 2015:16 och C7 Gruppering av sjöar och vattendrag, operativ övervakning, inklusive miljögifter.

A10 Utveckling av metodik för gruppering av kustvatten, kontrollerande och operativ övervakning – inklusive miljögifter

Syfte: Alla kustvatten behöver omfattas av kontrollerande och operativa övervakningsprogram. Arbetet ska utreda möjligheten till gruppering.

Mål: En metodik för gruppering har tagits fram och testats i pilotområde, klart under 2022. Metodiken presenteras i vägledning för övervakning av ytvatten.

Genomförande: Ansvarig för genomförande är Havs- och vattenmyndigheten. Metodik för kustvatten utvecklas förslagsvis av SMHI och HMI. Målbilden är att gruppering görs inom en vattentyp. Förslag på metodik för gruppering för förorening av näringsämnen har redan tagits fram av SMHI. Momentet behöver samordnas med detta arbete. Genomförs under 2021 och 2022.

Behov av samarbete: Utförs i samarbete med vattenmyndigheterna och Naturvårdsverket. Samarbete genomförs framförallt genom deltagande i referensgrupp. Kan även handla om framtagande av underlag för att testa metodiken.

Risk och beroende: Resurs för genomförande av moment är inte säkerställd. Moment som är beroende av resultatet är B1 Vägledning för övervakning av ytvatten enligt föreskrift HVMFS 2015:16, C8 Gruppering av kustvatten, kontrollerande övervakning, inkl miljögifter och C9 Gruppering av kustvatten, operativ, inklusive miljögifter.

A11 Utredning om råvattenkontrollen i grundvatten- och ytvattenförvaltningen

Syfte: Bidra till att säkerställa inrapportering av grundläggande uppgifter om vattentäkter och vattenkvalitetsdata för att fylla behoven inom vattenförvaltningen. Belysa behovet av råvattenkontrollen för vattenförvaltningens risk- och statusbedömningar med särskilt fokus på skyddade områden för dricksvatten. Resultaten kan utgöra delunderlag i arbetet med implementeringen av det nya dricksvattendirektivet.

Mål: En effektiv hantering av råvattendata för behoven inom vattenförvaltningen. Utredningen presenteras i form av ett PM 2022.

Genomförande: Ansvarig för genomförandet av momentet är Sveriges geologiska undersökning (SGU). På grund av överlappen med nya dricksvattendirektivets genomförande kommer momentet genomföras i dialog med Livsmedelsverket. Arbetet utförs under 2021 och 2022.

I momentet ingår att kartlägga bristerna i data för miljöövervaknings syfte och bedöma hur långt proverna uppfyller behoven för att göra den riskbedömning inom tillrinningsområde till uttagsbrunn som nya dricksvattendirektivet kräver. En genomgång görs av hur stor andel av den totala mängden övervakningsinformation som utgörs av råvattenkontroll inom vattenförvaltningen idag. En grov uppskattning av kostnader som skulle uppkomma om råvattenkontrollen skulle ersättas av miljöövervakning (RMÖ/NMÖ) ingår i momentet. En bedömning görs av vilka konsekvenserna blir om man upphör med insamlingen till Vattentäcksarkivet.

För att kunna använda resultaten från råvattenkontrollen som miljöövervakning behöver komplettering av parametrar ske som reflekterar verksamheter inom tillrinningsområde till brunn. Det kan i momentet ingå att föreslå hur kompletterande parametrar kan bestämmas, samt hur dataflöden mellan myndigheter ska säkerställas. För förslag om ansvar för genomförande, datavärdskap samt finansiering hänvisas till utredning SOU N 2020:05.

Datahantering bör utredas inom momentet med fokus på hur data tydligt skulle kunna märkas upp inom datavärdskap respektive Vattentäcksarkiv, samt om det finns en väg framåt avseende bättre märkning av råvattenproverna på vattenverk och laboratorier. Förslag på reglering för att möjliggöra detta kan ges inom momentet.

De stora dragen redovisas i ett PM våren 2021. Därefter kan mer detaljer utredas, som exempelvis kan användas som underlag till nya föreskrifter oavsett var föreskrivande och datavärdskap hamnar. Resultatet redovisas slutligen i form av ett PM 2022.

Behov av samarbete: Genomförs i samarbete med vattenmyndigheterna och Havs- och vattenmyndigheten. Som ansvarig för genomförandet av dricksvattendirektivet kommer Livsmedelsverket inbjudas till samverkan. Momentet kopplar till C 4: 1 "Framtagande av övervakningsprogram för skyddade områden för dricksvatten".

Risk och beroende: Om utredningen om implementeringen av nya dricksvattendirektivet belyser råvattenkontrollen avseende tex utförande, omfattning och ansvar påverkar detta inriktningen på momentet. Parallella utredningar om genomförande av nya dricksvattendirektivet kan göra att inriktningen på momentet ändras. Beslut om eventuellt datavärdskap om en utökad råvattenkontroll för genomförande av dricksvattendirektivets riskbedömning med efterföljande EU-rapportering påverkar momentet.

Det mesta av vattenproducenternas råvattenkontroll är idag inte obligatorisk och sker enligt Svenskt Vattens riktlinjer för råvattenkontrollen. En viss råvattenkontroll måste göras enligt Livsmedelsverkets föreskrifter. Detta innebär att vattenproducenterna i stor utsträckning själva avgör råvattenkontrollens utförande och det kan variera mellan vattenproducenterna. Idag samlas råvattenkontrollen in centralt till SGU, men det finns inget tydligt utpekat datavärdskansansvar, insamlingen är frivillig. Idag används data från råvattenkontrollen för många olika syften. Förutom i vattenförvaltningens kartläggning och analys även inom tex miljömålsuppföljning, utveckling av bedömningsgrunder och rapportering av nitratdirektiv.

A12 Utvärdera och analysera vilken övervakning som behövs vid olika påverkanstyper

Syfte: Förtydliga kopplingen mellan övervakning och verksamheters påverkan, för att bidra till att påverkan tydligare återspeglas i den övervakning som bedrivs för vattenförvaltningens behov.

Mål: Analys: (1) Övergripande analys av påverkan kopplat till olika typer av verksamheter. December 2021.

Pilotprojekt: (2) Utifrån den övergripande analysen, titta på utvald påverkan/verksamhet och genomföra pilotprojekt. Juni 2023.

Redovisning: (3) Resultatet av analysen och pilotprojekten sammanfattas i konkret exempel/förslag på hur övervakning kopplat till olika typer av påverkan kan initieras. Mars 2024.

Genomförande: (1) Med utgångspunkt från vattenförvaltningens påverkansinformation görs en övergripande analys av olika typer av verksamheter som kopplar till påverkan. Resultatet bör belysa vad som saknas i kopplingen mellan övervakningen och verksamheters påverkan samt vad som redan är omhändertaget. (2) Utifrån den övergripande analysen, väljs lämplig påverkan/verksamhet ut att ingå i pilotprojekt (exempelvis punktutsläpp eller förorenande områden). Det bör även inkludera att kort sammanfatta läget för pågående projekt som angränsar till momentet, t.ex. fysisk påverkan (vattenmiljö/vattenkraft) på HaV, övergödning på SLU, datainsamling från andra, inom projektet "Övervakning av påverkade områden", på SGU. (3) Resultatet av analysen och pilotprojekten sammanfattas i konkret förslag på hur övervakning kopplat till olika typer av påverkan kan initieras samt förslag på dataflöde.

Behov av samarbete: HaV/NV/SGU/Lst/VM/SMHI, SLU m.fl.

Viktigt att stämma av med HaVs arbete med framtagande av vägledning kring tillsyn av egenkontroll map MKN för vatten, samt en eventuell översyn av NVs Guide för upprättande och översyn av limniska och marina kontrollprogram. Det är även viktigt att stämma av med SMHIs regeringsuppdrag om insamling av vattenuttag, vilket belyser liknande problematik. Det behövs samordning med projekt som kan kopplats till momentet på t.ex. HaV, SLU och SGU.

Risk och beroende: Det råder en osäkerhet kring genomförandet genom att ansvar för övervakning, kontroll och tillsyn mm är utspritt mellan olika myndigheter och olika verksamheter inom respektive myndighet. Risken är att berörda myndigheter inte kan lägga tid på detta under 2021-2024. Tid för att arbeta med momentet finns inplanerat NVs verksamhetsplan för 2021.

Momentet kan ge input till moment A15 – Utveckla strategi för organisation av övervakning samt finansieringsfrågor, kopplar även till implementeringsdelarna (D-momenten) och moment F1 Förenkla och ta fram säker insamling av data från andra aktörer till nationell datavärd.

A13 Metoder för och kvalitetssäkring av undersökande övervakning

Syfte: Samordna och kvalitetssäkra genomförandet av undersökande övervakning.

Mål: Metoder för genomförande av undersökande övervakning finns föreslagna under 2023. Där det idag saknas undersökningstyper tas sådana fram. En rutin för kvalitetssäkring av den undersökande övervakningen är framtagen under 2025.

Genomförande: Havs- och vattenmyndigheten handlar upp utförande av rapport som sammanställer metoder för genomförande av undersökande övervakning samt rutin för kvalitetssäkring. I de fall undersökningstyper saknas läggs även detta uppdrag ut på extern utförare.

Behov av samarbete: Arbetet utförs i samarbete med vattenmyndigheten och Naturvårdsverket.

Risk och beroende: Resurs för genomförande av moment är inte säkerställd. Beroende av att B1 Vägledning för övervakning av ytvatten enligt föreskrift HVMFS 2015:26 har beskrivit hur undersökande övervakning ska genomföras.

A14 Övergripande rapport/analys gällande skillnad mellan behov av övervakning och nuvarande övervakning – ytvatten

Syfte: Att presentera eventuellt behov av förändring av nuvarande övervakning samt ytterligare finansiering som behövs för att uppfylla kraven på övervakning av ytvatten enligt vattenförvaltningsförordningen.

Mål: Behov av förändring och ytterligare övervakning för att uppfylla krav enligt vattenförvaltningsförordningen och kostnaden för denna är analyserad och rapporterad under 2022 för sjöar och vattendrag och under 2023 för kustvatten.

Genomförande: Ansvarig för genomförande är vattenmyndigheterna. När behovet av övervakning är beskrivet enligt moment i del C i denna handlingsplan behöver skillnaden i förhållande till dagens övervakning analyseras. Resultat ska presentera i behov av typ av övervakning (kontrollerande, operativ, undersökande, skyddade områden), parametrar som ska övervakas och provtagningsfrekvens. Resultatet ska sedan omsättas till en kostnad uppdelad på vattenkategori och typ av övervakningsprogram. En analys har redan gjorts för grundvatten och metodik behöver stämmas av. För det operativa övervakningsbehovet bra om övervakningsbehov och kostnad kan fördelas mellan olika påverkanstyper. Detta skulle ge ett värdefullt underlag för moment om Utvärdera och analysera vilken övervakning som behövs vid olika påverkanstyper samt till arbetet med Vägledning/Tillsynsvägledning för framtagande av recipientkontrollprogram.

Behov av samarbete: Arbetet behöver genomföras i samarbete med länsstyrelserna, Havs- och vattenmyndigheten och Naturvårdsverket.

Risk och beroende: Resurs för genomförande av moment är inte säkerställd. Momentet är beroende av att behovet av övervakning är beskrivet enligt del C i denna handlingsplan.

A15 Utveckla strategi för organisation av övervakningen samt finansieringsform

Syfte: Säkerställa att det finns en finansiering av den övervakning som det ställs krav på enligt vattenförvaltningsförordningen för vatten inklusive strategi för hur övervakningen kan organiseras och genomföras på ett kostnadseffektivt sätt.

Mål: Att det senast 2024 finns en strategi för finansiering av övervakningen inklusive strategi för organisation och genomförande av övervakningen som innebär att behoven kan uppfyllas.

Genomförande: Ansvarig för genomförande är den nationella strategiska gruppen för vattenförvaltningens övervakning. Behov av ytterligare finansiering behöver presenteras för regeringen allteftersom information om brister framkommer. För grundvatten finns analys som visar på behov av ytterligare finansiering för framförallt operativ övervakning. Förslag på hur denna ska finansieras behöver tas fram och presenteras för departement/regeringen. Kopplat till detta behöver det presenteras hur den strategiska gruppen ser att övervakningen bör organiseras och genomföras.

Behov av samarbete: Arbetet behöver genomföras i samarbete med departement/regeringen.

Risk och beroende: Resurs för genomförande av moment är inte säkerställd. Arbetet är beroende av genomförande av framförallt C Beskriva behovet av övervakning samt A14 Övergripande rapport/analys gällande skillnad mellan behov av övervakning och nuvarande övervakning. Momentet kan även dra nytta av de olika delresultaten som kommer ut av moment A12 - Utvärdera och analysera vilken övervakning som behövs vid olika påverkanstyper.

B Vägledningar

Vägledning för övervakning enligt gällande föreskrifter finns framtagen för grundvatten. Ny vägledning behöver tas fram för ytvatten inklusive övervakning för skyddade områden. Vidare behöver vägledning för recipientkontroll revideras. Metod för övervakning av arter i terrestra grundvattensystem behöver utvecklas.

B1 Vägledning för övervakning av ytvatten enligt föreskrift HVMFS 2015:26

Syfte: Det finns behov av en vägledning för att förtydliga de krav som ställs i föreskrift HVMFS 2015:26 gällande övervakning av ytvatten enligt vattenförvaltningsförordningen. Vägledningen ska framförallt rikta sig till vattenmyndigheterna, men syftar även till att tydliggöra, för övriga berörda myndigheter samt verksamhetsutövare och deras ombud, hur övervakning för att exempelvis följa miljö kvalitetsnormer bör vara utformad. Den nuvarande handboken om vattenförvaltningens övervakning utgår ifrån NFS 2006:11 som nu ersatts av HVMFS 2015:26.

Mål: Det ska finnas en vägledning som förtydligar kraven på övervakningen för ytvatten under 2021.

Genomförande: Ansvarig för genomförande är Havs- och vattenmyndigheten. Arbetet innebär en revidering av handbok för övervakning av ytvatten⁵. I vägledningen ska de nationella kraven på övervakningen förtydligas. Innehållet ska tydligt kopplas till CIS guidance dokument 7, 13, 15, 16, 26, förordningar och föreskrifter. Vägledningen ska inkludera vägledning kring behov av utökad övervakning i skyddade områden, så som dricksvatten och områden skyddade utifrån art- och habitatdirektivet. Vägledningen kommer att läggas upp så att det är möjligt med löpande tillägg och revidering av enskilda kapitel. Arbetet ska genomföras under 2021.

Behov av samarbete: Behöver tas fram i samarbete med Naturvårdsverket, Sveriges geologiska undersökning, vattenmyndigheterna och Livsmedelsverket. Samarbetet sker framförallt genom deltagande i referensgrupp.

Risk och beroende: Delvis beroende av genomförande av moment A9 Utveckling av metodik för gruppering av sjöar och vattendrag, operativ övervakning – näringsämnen, försurning, miljögifter och A10 Utveckling av metodik för gruppering av kustvatten, kontrollerande och operativ övervakning – inkl. miljögifter. Moment som är beroende av resultatet är C7 Gruppering av sjöar och vattendrag, operativ övervakning, inklusive miljögifter, C8 Gruppering av kustvatten, kontrollerande, inklusive miljögifter, C9 Gruppering av kustvatten, operativ, inklusive miljögifter och C10 Ta fram beskrivning av kontrollerande och operativa övervakningsprogram.

⁵ Naturvårdsverket (2008) Övervakning av ytvatten Handbok för tillämpningen av 7 kap. 1§ förordningen (2004:660) om förvaltning av kvaliteten på vattenmiljön samt Naturvårdsverkets föreskrifter (NFS 2006:11) om övervakning av ytvatten enligt nämnda föreskrift. Handbok 2008:2, Utgåva 1, Juni 2008.

B4 Vägledning/Tillsynsvägledning för framtagande av recipientkontrollprogram och samordnande recipientkontrollprogram

Syfte: Uppdatera nuvarande vägledning(guide) om egenkontroll av vattenrecipienten.

Mål: En ny vägledning om egenkontroll av vattenrecipienten, som riktas till verksamhetsutövare är framtagen under 2022.

Genomförande: Ansvarig för genomförande av Havs- och vattenmyndigheten. Utgångspunkt är Naturvårdsverkets "Guide för upprättande och översyn av limniska och marina kontrollprogram, Rapport 5551".

Behov av samarbete: Behöver tas fram i samarbete med Sveriges geologiska undersökning, vattenmyndigheterna, Naturvårdsverket, länsstyrelserna samt representant för verksamheternas recipientkontroll.

Risk och beroende: Resurs för genomförande av moment är inte säkerställd. Beroende av genomförande av B1 Vägledning för övervakning av ytvatten enligt föreskrift HVMFS 2015:26.

B5 Metod för övervakning av artsammansättning i grundvattenberoende terrestra ekosystem

Syfte: Ta fram en metod för att mäta vilka effekter mänsklig påverkan i form av grundvattenuttag och utsläpp av kemiska ämnen får på artsammansättningen i grundvattenberoende terrestra ekosystem. Samt integrera metoden med resultat från moment A4 (Pilotprojekt – Grundvattenberoende ekosystem) och B2 (Vägledning för övervakning av grundvattenberoende ekosystem) i föregående handlingsplan. I momentet ingår också att ta fram lösningar på hur och var övervakningsdata ska lagras.

Övervakningsdata av det slag som momentet syftar till att ta fram, krävs för att möjliggöra korrekt statusklassificering och riskbedömning av grundvattenförekomster som har grundvattenberoende terrestra ekosystem (se 13-14 §§ SGU-FS 2013:2).

Mål: Metoden för att kunna ta fram ett övervakningsprogram som tar hänsyn till grundvattnets påverkan på terrestra ekosystem (ffa kopplat till grundvattenberoende naturtyper inom Natura 2000-systemet) finns på plats 2024. Det finns vägledning som ger ett samlat grepp på övervakning av både artsammansättning och grundvattenparametrar för vad relevanta naturtyper enligt Natura 2000.-systemet tål. Med relevanta naturtyper avses de naturtyper som tidigare inom vattenförvaltningen utpekats som känsliga för nivåvariationer och kemisk påverkan. Det finns förslag till övervakningsstrategi avseende var i grundvattenförekomsten övervakning ska ske, hur ofta, och vilka parametrar som ska övervakas inom framför allt den kontrollerande övervakningen. Det är klarlagt hur och var övervakningsdata ska lagras.

Genomförande: Momentet är en fortsättning på förra handlingsplanens moment A4 (Pilotprojekt - Grundvattenberoende ekosystem) och B2 (Vägledning för övervakning av grundvattenberoende ekosystem), där enbart mätningar av grundvattennivå och kemisk sammansättning behandlades. Nu ska bedömningsgrunder för att identifiera effekter på artsammansättningen tas fram och

integreras med mätningar av grundvattenparametrar till en samlad metod. Utgångspunkt är de naturtyper som pekats ut som grundvattenberoende i utredningar beställda av SGU under 2000-talet. Arter som är känsliga för förändringar i grundvattennivå/utströmning och kemisk sammansättning behöver identifieras så att dessa kan fungera som indikatorer. Hur inventering av dessa arter bör gå till ska utvärderas och om möjligt integreras med ordinarie arbete tex i naturvärdesinventeringar och bevarandeplaner för Natura 2000-områden.

Arbetet bör genomföras av Naturvårdsverket, i samverkan med SGU och länsstyrelsen. I momentet bör även frågan om dataflöden utredas för att säkerställa att informationen märks upp på rätt sätt och kan omhändertas av datavärd.

Behov av samarbete: Naturvårdsverket bör ha en nära samverkan med SGU eftersom momentet är myndighetsövergripande och kräver spetskompetens både inom ekologi, hydrogeologi samt EU-gemensam lagstiftning i form av Art- och habitatdirektivet och Vattendirektivet.

Risk och beroende: Arbetet behöver harmonisera med ordinarie arbete inom Natura 2000, inklusive framtagande av bevarandeplaner där det kan vara aktuellt att överväga om viss grundvattenrelaterad information ska införas. Ansvar och kompetens är utspritt mellan och inom olika myndigheter. Det är därför svårt att adressera momentet till rätt utförare, vilket gör att risken är hög att momentet inte blir genomfört.

C Beskriva behovet av övervakning

Efter att utredningar och pilotprojekt är genomförda och relevanta vägledningar är framtagna ska övervakningsprogram utformas utifrån vattenförvaltningens behov. Behov av övervakning för att uppfylla kraven enligt vattenförvaltningsförordningen skall beskrivas. Detta på en nivå som säkerställer att övervakningen ger tillräcklig precision och konfidens vid analys av data, exempelvis för bedömningar av långsiktiga förändringar eller statusklassificering. Programmen skall peka ut vilka kvalitetsfaktorer/parametrar som behöver mätas för varje vattenförekomst eller grupp av vattenförekomster och med vilken frekvens och metod övervakningen ska genomföras. Underlaget ska kunna användas för en beräkning av kostnaden för övervakningen.

Ett första steg i detta arbete är att tillämpa framtagen metodik för gruppering. I ett andra steg beskrivs behovet av övervakning.

C6 Tillämpning av grupperingen av grundvattenförekomster

Syfte: Beräkningen av miljöövervakningsbehovet (moment C.3.1) baseras på den framtagna grupperingen (moment C.1.). Underlag till förfinad indelning finns också sammanställt i samma moment. Syftet är att få en kostnadseffektiv och relevant övervakning där resultaten kan användas som underlag inom vattenförvaltningens olika delmoment.

Mål: Gruppering av grundvattenförekomster ska fortlöpande tillämpas inom vattenförvaltningsarbetet, t.ex. användas när nya regionala och nationella miljöövervakningsprogram tas fram samt när övervakningsdata rapporteras till EU. Grupperingen ska också kunna användas för effektiv användning av övervakningsdata för kartläggning av grundvattenförekomster.

Genomförande: Vattenmyndigheterna ska med stöd av Sveriges geologiska undersökning utreda och ta fram anvisningar hur grupperingen av grundvattenförekomster ska tillämpas inom arbetet med vattenförvaltningen. Grupperingen av grundvattenförekomster ska kunna användas som underlag t.ex. för val av representativa övervakningsstationer när regional och nationell grundvattenövervakning utökas och revideras, så att övervakningen i större utveckling uppfyller vattenförvaltningens behov. Resultaten kan användas vid statusklassificering, riskbedömning och övrigt inom kartläggning och analys. Justeringar av den nationella grupperingen utifrån den förfinade indelningen behövs i vissa områden för att den ska fungera på den lokala skalan. Grupperingen ska också användas när övervakningsdata rapporteras till EU för att ge en rättvis bild över hur Sveriges övervakning uppfyller kraven enligt vattenförvaltningen. För detta behöver korrekt grupperingsinformation finnas inlagd i VISS. Frågan om ansvar och ajourhållning av grupperingen bör utredas inom momentet. Arbetet kommer att pågå under 2021 och 2022.

Behov av samarbete: Utförs i samverkan med länsstyrelserna, Sveriges geologiska undersökning och Naturvårdsverket.

Risk och beroende: Momentet är beroende av moment G1 Säkerställa inrapportering av gruppering till kommissionen. Grupperingen av grundvattenförekomster ligger till grund för beräkningen av miljöövervakningsbehovet för grundvatten, och används vid implementering av program inom moment D4 Grundvatten, kontrollerande övervakning (kvalitativ) och D5

Grundvatten, operativ övervakning (kvalitativ). För att kunna rapportera grupperingen behöver det finnas möjlighet att visa grupperingen i VISS 2.0.

C7 Gruppering av sjöar och vattendrag, operativ övervakning – inklusive miljögifter

Syfte: Alla ytvattenförekomster eller grupper av ytvattenförekomster med betydande påverkan ska omfattas av operativ övervakning. Grupperingen av ytvattenförekomster ska kunna användas som underlag för val av representativa övervakningsstationer.

Mål: Gruppering av sjöar och vattendrag för operativ övervakning är klar under 2022.

Genomförande: Ansvarig för genomförandet är vattenmyndigheterna.

Behov av samarbete: Utförs i samverkan med Havs- och vattenmyndigheten, Naturvårdsverket och länsstyrelserna. Samarbete genomförs genom deltagande i referensgrupp och eventuellt arbetsgrupp.

Risk och beroende: Resurs för genomförande av moment är inte säkerställd. I vattenförekomster med komplicerad påverkansbild och flera miljöproblem kan det både vara svårt och i slutändan små möjligheter att gruppera. Beroende av genomförande av moment B1 Vägledning för övervakning av ytvatten enligt föreskrift HVMFS 2015:26. Moment som är beroende av resultatet är C10.2 Ta fram beskrivning av kontrollerande och operativa övervakningsprogram - Sjöar och vattendrag, operativ – inkl. miljögifter.

C8 Gruppering av kustvatten, kontrollerande – inklusive miljögifter

Syfte: Alla ytvattenförekomster eller grupper av ytvattenförekomster ska omfattas av övervakning. Grupperingen av ytvattenförekomster ska kunna användas som underlag för val av representativa övervakningsstationer.

Mål: Gruppering av ytvatten i kusten är klar under 2022.

Genomförande: Ansvarig för genomförandet är Havs- och vattenmyndigheterna med stöd av Vattenmyndigheten.

Behov av samarbete: Utförs i samverkan mellan vattenmyndigheterna, Havs- och vattenmyndigheten, Naturvårdsverket och länsstyrelserna. Samarbete genomförs genom deltagande i referensgrupp och eventuellt arbetsgrupp.

Risk och beroende: Beroende av genomförande av moment B2 Vägledning för övervakning av ytvatten enligt föreskrift HVMFS 2015:26. Moment som är beroende av resultatet är C10.3 Ta fram kontrollerande och operativa övervakningsprogram - Kustvatten, kontrollerande – inkl. miljögifter.

C9 Gruppering av kustvatten, operativ – inklusive miljögifter

Syfte: Alla ytvattenförekomster eller grupper av ytvattenförekomster med betydande påverkan ska omfattas av operativ övervakning. Grupperingen av ytvattenförekomster ska kunna användas som underlag för val av representativa övervakningsstationer.

Mål: Gruppering av kustvatten för operativ övervakning är klar under 2022.

Genomförande: Ansvarig för genomförandet är vattenmyndigheterna.

Behov av samarbete: Utförs i samarbete med Havs- och vattenmyndigheten, Naturvårdsverket och länsstyrelserna. Samarbete genomförs genom deltagande i referensgrupp och eventuellt arbetsgrupp.

Risk och beroende: Resurs för genomförande av moment rörande är inte säkerställd. Beroende av genomförande av moment B2 Vägledning för övervakning av ytvatten enligt föreskrift HVMFS 2015:26. Moment som är beroende av resultatet är C10.4 Ta fram kontrollerande och operativa övervakningsprogram -Kustvatten, operativ – inkl. miljögifter.

C10 Ta fram beskrivning av kontrollerande och operativa övervakningsprogram

C10 är uppdelat i olika moment enligt nedan.

C10.1 Ta fram beskrivning av kontrollerande övervakningsprogram för sjöar och vattendrag – inklusive miljögifter

Syfte: Det ska finnas beskrivna kontrollerande övervakningsprogram för sjöar och vattendrag som uppfyller vattenförvaltningens behov och som ska ligga till grund för revidering av dagens övervakning.

Mål: Ett övervakningsprogram finns framtaget för sjöar och vattendrag under 2021.

Genomförande: Ansvarig utförare är Havs- och vattenmyndigheten. Uppdraget genomförs delvis av SLU. Det kommer innebära i storleksordningen en årsarbetskraft att gå igenom alla Sveriges avrinningsområden. Momentet är beroende av att påverkanskanals och riskbedömning är framtaget och presenterat i VISS på ett korrekt sätt. Utgår från den metodik som SLU föreslagit för gruppering av sjöar och vattendrag för kontrollerande övervakning. Genomgången görs distriktsvis. Arbetet pågår under 2021.

Behov av samarbete: Förutom Havs- och vattenmyndigheten och vattenmyndigheterna behöver länsstyrelserna involveras i genomförandet. Naturvårdsverket i den del som rör miljögifter (prioriterade ämnen och särskilda förorenande ämnen). Norge och Finland i gränsöverskridande avrinningsområden. Samarbete genomförs framförallt genom deltagande i referensgrupp. Kan även handla om framtagande av underlag.

Risk och beroende: Resurs för genomförande av moment rörande miljögifter är inte säkerställd. Beroende av uppdaterade undersökningstyper och bedömningsgrunder, inte minst gäller det

biologiska som fungerar för att visa på hydromorfologisk påverkan. Beroende av moment B1 Vägledning för övervakning ytvatten.

C10.2 Ta fram beskrivning av operativa övervakningsprogram för sjöar och vattendrag – inklusive miljögifter

Syfte: Det ska finnas beskrivna operativa övervakningsprogram för sjöar och vattendrag som uppfyller vattenförvaltningens behov och som ska ligga till grund för revidering av dagens övervakning.

Mål: Ett övervakningsprogram finns framtaget för sjöar och vattendrag under 2022.

Genomförande: Ansvarig utförare är Vattenmyndigheterna. Uppdraget genomförs till stor del av Länsstyrelserna. Arbetet ska utgå ifrån vägledning från Havs- och vattenmyndigheten. Genomgången görs per avrinningsområde. Arbetet pågår under 2021 och 2022.

Behov av samarbete: Arbetet behöver genomföras i samarbete med Naturvårdsverket i den del som rör miljögifter (prioriterade ämnen och särskilda förorenande ämnen). Norge och Finland i gränsöverskridande avrinningsområden. Samarbete genomförs framförallt genom deltagande i referensgrupp. Kan även handla om framtagande av underlag.

Risk och beroende: Resurs för genomförande av moment är inte säkerställd. Beroende av uppdaterade undersökningstyper och bedömningsgrunder, inte minst gäller det biologiska som fungerar för att visa på hydromorfologisk påverkan. Beroende av moment B1 Vägledning för övervakning ytvatten och C7 Gruppering av sjöar och vattendrag, operativ övervakning, inklusive miljögifter.

C10.3 Ta fram beskrivning av kontrollerande övervakningsprogram för kustvatten – inklusive miljögifter

Syfte: Det ska finnas beskrivna kontrollerande övervakningsprogram för kustvatten som uppfyller vattenförvaltningens behov och som ska ligga till grund för revidering av dagens övervakning.

Mål: Ett övervakningsprogram finns framtaget för kustvatten under 2022.

Genomförande: Ansvarig för genomförande är Havs- och vattenmyndigheten. Förslag på program tas fram genom uppdrag till extern aktör på uppdrag av Havs- och vattenmyndigheten. Arbetet utförs under 2021 och 2022.

Behov av samarbete: Behöver tas fram i samarbete med Naturvårdsverket, Sveriges geologiska undersökning, SMHI, vattenmyndigheterna, länsstyrelserna, Danmark, Finland och Norge. Samarbete genomförs framförallt genom deltagande i referensgrupp.

Risk och beroende: Resurs för genomförande av moment är inte säkerställd. Beroende av B1 Vägledning för övervakning av ytvatten enligt föreskrift HVMFS 2015:26 och C8 Gruppering av kustvatten, kontrollerande, inklusive miljögifter. Beroende av uppdaterade undersökningstyper och bedömningsgrunder.

C10.4 Ta fram beskrivning av operativa övervakningsprogram kustvatten – inklusive miljögifter

Syfte: Det ska finnas beskrivna operativa övervakningsprogram för kustvatten som uppfyller vattenförvaltningens behov och som ska ligga till grund för revidering av dagens övervakning.

Mål: Ett övervakningsprogram finns framtaget för kustvatten under 2022.

Genomförande: Ansvarig utförare är Vattenmyndigheterna. Uppdraget genomförs till stor del av länsstyrelserna. Arbetet ska utgå ifrån vägledning från Havs- och vattenmyndigheten. Genomgången görs per avrinningsområde. Arbetet pågår under 2021 och fram till december 2022.

Behov av samarbete: Arbetet behöver genomföras i samarbete med Naturvårdsverket i den del som rör miljögifter (prioriterade ämnen och särskilda förorenande ämnen). Norge och Finland i gränsöverskridande avrinningsområden. Samarbete genomförs framförallt genom deltagande i referensgrupp. Kan även handla om framtagande av underlag.

Risk och beroende: Resurs för genomförande av moment är inte säkerställd. Beroende av uppdaterade undersökningstyper och bedömningsgrunder, inte minst gäller det biologiska som fungerar för att visa på hydromorfologisk påverkan. Beroende av moment B1 Vägledning för övervakning ytvatten och C9 Gruppering av kustvatten, operativ, inklusive miljögifter.

C10.5 Beskriva behov av övervakning i biota och sediment för trendanalys av ackumulerande miljögifter

Syfte: Det ska finnas ett beskrivet övervakningsprogram för övervakning i biota och sediment för trendanalys av ackumulerande miljögifter

Mål: Ett nytt övervakningsprogram som är anpassat efter vattenförvaltningens behov är framtaget under 2021.

Genomförande: Ansvarig utförare är vattenmyndigheterna. Utförs under 2021.

Behov av samarbete: Arbetet behöver genomföras i nära samarbete Naturvårdsverket, Havs- och vattenmyndigheten och Sveriges geologiska undersökning.

Risk och beroende: Resurs för genomförande av moment är inte säkerställd. Beroende av B1 Vägledning för övervakning i ytvatten enligt föreskrift HVMFS 2015:26. Beroende av uppdaterade undersökningstyper och bedömningsgrunder.

C11 Anpassning av parameteruppsättning när krav ökar och nya ämnen upptäcks i grundvatten

Syfte: Nya krav på övervakning ställs med nya kandidatlistor och bevakningslistor (grundvatten, dricksvatten) som skapar en otydlighet i prioriteringarna av provtagningsinsatser. Ny kunskap om föroreningsfynd i grundvatten behöver kommuniceras och tas omhand för ev kommande screeninginsatser och övervakning.

Mål: Det finns en tydlighet i vilka krav på övervakningen som gäller avseende vilka parametrar som ska provtas och när, för vattenförvaltningens mål och genomförande. Det finns en plan för hur nya krav ska kommuniceras till finansiärer av övervakningen.

Genomförande: Ansvarig utförare är Sveriges geologiska undersökning. Momentet klargör vilka parametrar som är obligatoriska i övervakning av grundvatten och hur ämnen på kandidatlistor och bevakningslistor mm ska beaktas och hanteras. Momentet föreslår hur samverkan ska ske nationellt för att möta övervakningskraven från bevakningslistan för grundvatten respektive bevakningslistan för dricksvatten, och hur nya krav ska kommuniceras till berörda centrala myndigheter och finansiärer.

En rapport som belyser samordningsbehov, krav och kommunikationsplan är framtagen i slutet av 2022.

Behov av samarbete: HaV, NV, Livsmedelsverket

Risk och beroende: Momentet är beroende av hur utredningen om det nya dricksvattendirektivet kommer att hantera övervakningsfrågan.

D Implementering av program

Utifrån beskrivning av behovet av övervakning (C) behöver en bristanalys och kostnadsanalys göras i förhållande till befintlig övervakning samt en översyn av övervakningens organisation och genomförande. Nedanstående beskrivning utgår ifrån dagens system med nationell och regional övervakning samt verksamheternas recipientkontroll. Målsättningen är dock att övervakning för att följa upp miljö kvalitetsnormer för vatten ska organiseras och finansieras på ett annat sätt. I regeringsuppdrag om vattenanknuten recipientkontroll föreslogs ett nytt system och en utredning av en vattenkontrollavgift⁶.

Övervakning av miljögifter ingår i implementering av program för respektive vattenkategori.

D4 Grundvatten, kontrollerande övervakning (kvalitativ)

Syfte: Den kontrollerande övervakningen utökas och anpassas för att i större utsträckning uppfylla vattenförvaltningens behov.

Mål: (1) Ytterligare provtagningsplatser för grundvatten inom förekomster som idag ligger i risk att inte uppnå god status har inventerats och provtagits, för att minska de identifierade luckorna i den kontrollerande övervakningen. Datainsamling från andra aktörer har möjliggjorts hos datavärd. Arbetet pågår 2020 till 2022. Data som samlas in ska kunna användas som underlag inom vattenförvaltningsarbetet i förvaltningscykel 4.

(2) De inventerade stationerna inkluderas successivt i löpande nationella och regionala övervakningsprogram. Omfattningen är avhängig finansieringen.

(3) En uppdaterad sammanställning av miljöövervakningsbehovet för kontrollerande övervakning är framtagen under 2025, som underlag inför nästa revidering av den regionala övervakningen samt fortsatt successiv revidering av den nationella övervakningen.

(4) En plan för fortsatt arbete med successiv revidering av den nationella övervakningen är framtagen 2022.

Genomförande: För att fylla de identifierade luckorna inom den kontrollerande övervakningen behövs fler övervakningsstationer för grundvattenprovtagning. Det kan delvis åtgärdas genom inventering av nya provtagningsplatser som sedan förs in i regionala och nationella övervakningsprogram. Som utgångspunkt används miljöövervakningsbehovet av kontrollerande grundvattenövervakning som beskrivits inom moment C3.1., vilket ses över utifrån lokala förhållanden och uppdateras vid behov.

Det har dock konstaterats att miljöövervakning inom ramarna för den nationella och regionala övervakningen inte räcker till för att uppfylla hela behovet för kontrollerande övervakning. En kompletterande strategi är då att utnyttja annan miljöövervakningsliknande data som samlas in av andra aktörer i samhället, såsom verksamhetsutövares egenkontroll, lokala initiativ till övervakning, vattenproducenternas råvattenkontroll etc., för att få en kostnadseffektiv övervakning. Pilotstudier ska genomföras för datainsamling från andra aktörer i samverkan med

⁶ Havs- och vattenmyndigheten (2015) Vattenanknuten recipientkontroll, Redovisning av regeringsuppdrag M2014/1605/Nm

datavärdskapet för grundvatten för att möjliggöra insamling av övervakningsdata från andra aktörer och därigenom i större utsträckning uppfylla behovet av kontrollerande övervakning.

Nationella och regionala program för kontrollerande övervakning ska successivt revideras utifrån det aktuella miljöövervakningsbehovet. Inledningsvis används den bristanalys som tagits fram 2020 som utgångspunkt, men miljöövervakningsbehovet kommer att förändras över tid och då behöver även revideringen anpassas efter det. De identifierade luckorna fylls allt eftersom med nya stationer och data från andra aktörer. Så småningom kommer programmen i större utsträckning att uppfylla behovet av kontrollerande övervakning inom vattenförvaltningen.

Möjligheten att uppnå utökade övervakningsprogram, som i större utsträckning uppfyller vattenförvaltningens behov, är beroende av finansiering. Nuvarande finansiering är inte tillräcklig för att behovet av kontrollerande övervakning ska kunna uppfyllas.

Behov av samarbete: Genomförs i samarbete med länsstyrelserna, vattenmyndigheterna, Havs- och vattenmyndigheten, Naturvårdsverket och i förlängningen verksamhetsutövare.

Risk och beroende: Risker med momentet är bl.a. otydligheter i finansiering och otydligheter i fråga om ansvar. Resurser för genomförande av momentet i sin helhet är inte säkerställda, men delar av momentets inledande arbete har finansiering. Momentet kopplar till moment A15 Utveckla strategi för organisation av övervakningen samt finansieringsform.

D5 Grundvatten, operativ övervakning (kvalitativ)

Syfte: Samsyn på hur den operativa grundvattenövervakningen ska gå till i praktiken samt en utökning och anpassning av den operativa övervakningen för att i större utsträckning uppfylla vattenförvaltningens behov.

Mål: (1) Genom dialog mellan berörda myndigheter komma fram till en gemensam syn på hur den operativa övervakningen ska gå till i praktiken. Resultatet presenteras i form av ett PM 2022.

(2) När behov av operativ övervakning identifieras inom arbete med inventering, provtagning och datainsamling från andra aktörer (exempelvis projektet "Övervakning i påverkade områden") så påbörjas en initiering av operativ övervakning och erfarenheterna från arbetet dokumenteras för att kunna användas i framtagandet av rutiner och processer för operativ övervakning. Arbetet utförs 2021-2024.

(3) En uppdaterad sammanställning av miljöövervakningsbehovet för operativ övervakning är framtagen under 2025, som underlag inför nästa revidering av den regionala övervakningen samt fortsatt successiv revidering av den nationella övervakningen.

Genomförande: Operativ övervakning är ett samlingsbegrepp för många olika typer av grundvattenövervakning som behövs för att utreda orsaker, verifiera risker, följa upp åtgärder m.m. Övervakningen kan skilja sig åt beroende på typ av påverkan och syfte med övervakningen. Det är svårt att i detalj uppskatta behovet av operativ övervakning, för att förstå det uppskattade behovet behöver begreppet delas upp och definieras tydligare. Genom dialog mellan berörda myndigheter, med påverkansanalys, riskbedömningar och åtgärdsförslag, som grund behöver man komma fram till hur den operativa övervakningen ska gå till i praktiken. SGU leder arbetet som genomförs under 2021 och 2022.

Under 2020-2022 sker inventering och provtagning av nya provtagningsplatser för grundvatten samt datainsamling från andra aktörer inom projektet "Övervakning i påverkade områden". När behov av operativ övervakning identifieras inom projektet ska en initiering av operativ övervakning ske. Initieringen kan innebära att stationer inkluderas i nationella och regionala övervakningsprogram eller annan övervakning. Erfarenheterna från arbetet ska dokumenteras för att framöver kunna användas i framtagandet av rutiner och processer för operativ övervakning. Som utgångspunkt används resonemanget från miljöövervakningsbehovet av operativ grundvattenövervakning som beskrivits inom moment C3.1.

Behov av samarbete: Genomförs i samarbete med länsstyrelserna, vattenmyndigheterna, Havs- och vattenmyndigheten, Naturvårdsverket och i förlängningen verksamhetsutövare.

Risk och beroende: Risker med momentet är bl.a. otydligheter i finansiering och otydligheter i fråga om ansvar. Resurser för genomförande av momentet i sin helhet är inte säkerställda, men delar av momentets inledande arbete har finansiering. En svårighet i momentet kan vara att det uppstår oenighet kring vad operativ övervakning innebär i praktiken. Momentet kopplar till flera moment i handlingsplanen, t.ex. moment A12 Utvärdera och analysera vilken övervakning som behövs vid olika påverkanstyper, A15 Utveckla strategi för organisation av övervakningen samt finansieringsform och moment F2 Driva arbete med förändring av lagstiftning så att verksamheterna är skyldiga till inrapportering av data från verksamheternas recipientkontroll.

D6 Grundvatten – kvantitativ övervakning

Syfte: Den kvantitativa övervakningen behöver utökas och anpassas för att i större utsträckning uppfylla vattenförvaltningens behov.

Mål: (1) Den kvantitativa övervakningen utökas och anpassas successivt utifrån vattenförvaltningens behov.

(2) En uppdaterad sammanställning av miljöövervakningsbehovet för kvantitativ övervakning är framtagen under 2025, som underlag inför nästa revidering av den regionala övervakningen samt fortsatt successiv revidering av den nationella övervakningen.

Genomförande: Detta moment beskriver vad som skulle kunna göras för att få den kvantitativa övervakningen att i större utsträckning uppnå kraven från vattenförvaltningen.

För att den kvantitativa övervakningen bättre ska uppfylla vattenförvaltningens behov behövs fler övervakningsstationer för mätning av grundvattennivå. Detta kan till viss del åtgärdas genom inventering och etablering av nya nivåstationer. En kompletterande strategi kan vara att använda data från annan nivåövervakning som samlas in från andra aktörer, vilket kan bidra till en mer kostnadseffektiv övervakning. I arbetet med insamling av data från andra bör en utvärdering göras för att identifiera vilka typer av nivåövervakningsdata som kan användas inom vattenförvaltningsarbetet.

Som utgångspunkt för kommande revideringar av nationella och regionala övervakningsprogram används det miljöövervakningsbehov av kvantitativ grundvattenövervakning som beskrivits inom moment C3.1., vilket ses över och justeras utifrån lokala förhållanden och uppdateras vid behov.

Behov av samarbete: Genomförs i samarbete med länsstyrelserna, vattenmyndigheterna, Havs- och vattenmyndigheten, Naturvårdsverket och i förlängningen verksamhetsutövare som exempelvis vattenproducenter.

Risk och beroende: Resurser för genomförande av momentet är inte säkerställda. Det finns ett behov av att klargöra och eventuellt utreda ansvarsfrågan kring utförande och finansiering av vattenförvaltningens behov av kvantitativ övervakning. Resultatet från miljöövervakningsutredningen kan eventuellt påverka detta. Momentet är beroende av att datainsamling från andra möjliggörs inom moment A6 Utveckling av den kvantitativa övervakningen för grundvatten. Momentet kopplar även till moment A15 Utveckla strategi för organisation av övervakningen samt finansieringsform.

D7 Sjöar och vattendrag, kontrollerande

Syfte: Den nationella miljöövervakningen ska tillsammans med den regionala miljöövervakningen bidra till att uppfylla kraven på kontrollerande övervakningen enligt vattenförvaltningens behov.

Mål: Att revidera program inom den nationella och regionala övervakningen och övervakning har påbörjats så att den kan ligga som underlag för att komplettera och bekräfta förfarande för bedömning av miljöpåverkan samt för analys av långsiktiga förändringar under cykel 4.

Genomförande: Ansvarig för momentet är Havs- och vattenmyndigheten. Revidering av nationell och regional miljöövervakning genomförs utifrån framtagna program utifrån vattenförvaltningens behov. Revidering påbörjas under 2022.

Behov av samarbete: Genomförs i samarbete med länsstyrelserna, vattenmyndigheterna och Naturvårdsverket. I detta arbete är de nya distriktsvisa gemensamma delprogrammen inom den regionala miljöövervakningen "Basövervakning i sjöar och vattendrag" viktiga samarbetspartners.

Risk och beroende: Beroende av att program tas fram utifrån vattenförvaltningens behov, moment C10.1 Ta fram kontrollerande och operativa övervakningsprogram - Sjöar och vattendrag, kontrollerande – inkl. miljögifter. Saknas troligen finansiering till genomförande av övervakningen.

D8 Sjöar och vattendrag, operativt

Syfte: Den regionala miljöövervakningen ska tillsammans med den nationella miljöövervakningen bidra till den operativa övervakningen enligt vattenförvaltningens behov. Recipientkontrollen ska utformas så att behoven på operativ övervakning uppfylls där det är juridiskt möjligt.

Mål: Att övervakning utifrån reviderade program inom den regionala och nationella övervakningen har påbörjats så att den kan ligga som underlag för statusklassning för förvaltningscykel nr 4 (statusklassningen grundas på underlag från 2019-2024).

Att ansvariga för att ta fram och genomförande av den vattenanknutna recipientkontrollen tagit ställning till möjliga förändringar i programmen utifrån framtagna program utifrån vattenförvaltningens behov. Detta ska göras kontinuerligt.

Genomförande: Revidering av nationell och regional miljöövervakning genomförs utifrån framtagna program utifrån vattenförvaltningens behov. Revidering påbörjas under 2022.

Framtagna program presenteras och diskuteras med tillsynsmyndighet och ansvariga för genomförande av recipientkontrollen. Detta bör påbörjas under 2022.

Behov av samarbete: Genomförs i samarbete med Vattenmyndigheterna, Havs- och vattenmyndigheten, Sveriges geologiska undersökning, Naturvårdsverket, Länsstyrelserna och Vattenvårdsförbund eller liknande.

Risk och beroende: Resurs för genomförande av moment är inte säkerställd. Beroende av att program tas fram utifrån vattenförvaltningens behov, moment C10.2 Ta fram kontrollerande och operativa övervakningsprogram - Sjöar och vattendrag, operativ – inkl. miljögifter. Saknas troligen finansiering till genomförande av övervakningen.

D9 Kustvatten, kontrollerande

Syfte: Den nationella miljöövervakningen ska tillsammans med den regionala miljöövervakningen uppfylla kraven på kontrollerande övervakningen enligt vattenförvaltningens behov.

Mål: Att revidera program inom den regionala och nationella övervakningen och övervakning har påbörjats så att den kan ligga som underlag för att komplettera och bekräfta förfarande för bedömning av miljöpåverkan samt för analys av långsiktiga förändringar under cykel 4.

Genomförande: Revidering av nationell och regional miljöövervakning genomförs utifrån den beskrivning som tagits fram för kontrollerande övervakningsprogram kustvatten. Förslag på revidering tas fram genom uppdrag till extern aktör på uppdrag av Havs- och vattenmyndigheten. Målsättningen är att ta fram samordnade program med hänsyn till bland annat vattenförvaltningens behov. Troligen behöver en separat analys göras för miljögifter utifrån vattenförvaltningens behov. Revidering påbörjas under 2023.

Behov av samarbete: Genomförs i samarbete med Vattenmyndigheterna, Havs- och vattenmyndigheten, Sveriges geologiska undersökning, Naturvårdsverket, Länsstyrelserna och SMHI.

Risk och beroende: Resurs för genomförande av moment är inte säkerställd. Beroende av att program tas fram utifrån vattenförvaltningens behov, moment C10.3 Ta fram kontrollerande och operativa övervakningsprogram - Kustvatten, kontrollerande – inkl. miljögifter. Saknas troligen finansiering till genomförande av övervakningen.

D10 Kustvatten, operativ

Syfte: Den regionala miljöövervakningen ska tillsammans med den nationella miljöövervakningen bidra till den operativa övervakningen enligt vattenförvaltningens behov. Recipientkontrollen ska utformas så att behoven på operativ övervakning uppfylls där det är juridiskt möjligt.

Mål: Att revidera program inom den regionala och nationella övervakningen och övervakning har påbörjats så att den kan ligga som underlag för statusklassning för förvaltningscykel nr 4 (statusklassningen grundas på underlag från 2019-2024). Att ansvariga för att ta fram och

genomförande av den vattenanknutna recipientkontrollen tagit ställning till möjliga förändringar i programmen utifrån förslag på program utifrån vattenförvaltningens behov. Detta ska göras kontinuerligt. Revidering påbörjas under 2023.

Genomförande: Ansvarig för genomförande är vattenmyndigheten. Revidering av nationell och regional miljöövervakning genomförs utifrån framtagna program utifrån vattenförvaltningens behov. Framtagna program presenteras och diskuteras med tillsynsmyndighet och ansvariga för genomförande av recipientkontrollen.

Behov av samarbete: Genomförs i samarbete med Havs- och vattenmyndigheten, Sveriges geologiska undersökning, Naturvårdsverket, Länsstyrelserna och SMHI.

Risk och beroende: Resurs för genomförande av moment är inte säkerställd. Beroende av att program tas fram utifrån vattenförvaltningens behov, moment C10.4 Ta fram kontrollerande och operativa övervakningsprogram -Kustvatten, operativ – inkl. miljögifter. Saknas troligen finansiering till genomförande av övervakningen.

E Utveckla VISS (eller motsvarande) för övervakningens behov

I Vatteninformationsystem Sverige (VISS) samlas beskrivning av Sveriges övervakningsprogram, så kallad metadata om övervakningsprogrammen. I databasen samlas även underlag som bland annat behöver användas för utformning av övervakningsprogrammen så som information om påverkansanalys och riskbedömning. För att VISS (eller motsvarande) ska kunna användas optimalt för övervakningsbehov behövs utveckling. Momenten nedan är beroende av arbetet med VISS 2.0 samt Havs- och vattenmyndighetens program Nästa generation vatteninformation.

E1 Systematik för och märkning av data, behov vattenförvaltningen

Syfte: Säkerställa att koder och begrepp, som är centrala utifrån vattenförvaltningens behov, är gemensamma hos olika datavårdare för att möjliggöra effektivt datautbyte och rapportering. Exempelvis namn på undersökningar och program.

Mål: (1) Identifiering och genomgång av koder och begrepp som bör vara gemensamma. 2021

(2) Förvalta koder centralt i nationellt register för miljödatakoder eller motsvarande. 2021

(3) Gemensam märkning av data in i alla datavårdare processer. 2022.

Genomförande: Momentet bör utföras samordnat mellan HaV, NV, SGU, VM, ev fler. (1) Genomgång av utvalda koder och begrepp som bör vara gemensamma hos olika datavårdare, avgränsa till det som behövs för havs- och vattenförvaltning. (2) Välj ut lämpligt register, förslagsvis nationellt register för miljödatakoder för central förvaltning. (3) HaV och NV ser till att gemensam märkning av data kommer in i datavårdare processer.

Behov av samarbete: SGU/HaV/NV/VM

Risk och beroende: Resurs för genomförande av moment är inte säkerställd. Moment som berörs är E2 Säkerställa att metadata om övervakningsprogram är korrekt i VISS och F1 Förenkla och ta fram säker insamling av data från andra aktörer till nationell datavårdare .

E2 Säkerställa att metadata om övervakningsprogram är korrekt i VISS

Syfte: Säkerställa att information om övervakningsprogram i VISS är korrekt. Detta är viktigt för att det löpande arbetet med övervakningen ska fungera samt för att undvika att felaktig övervakning rapporteras till EU kommissionen.

Mål: Att en rutin för kvalitetssäkring av metadata i VISS med utpekade ansvariga tas fram under 2021. I de fall kvalitetssäkring inte genomförts ska denna göras av ansvarig under 2021.

Genomförande: Ansvarig för utförandet är vattenmyndigheten.

Behov av samarbete: Arbetet behöver genomföras i samarbete med länsstyrelserna, Havs- och vattenmyndigheten, Naturvårdsverket och Sveriges geologiska undersökning.

Risk och beroende: Resurs för genomförande av moment är inte säkerställd. Momentet är inte beroende av något annat moment. Det behöver dock göras i samarbete med moment E1 Systematik för och märkning av data, behov vattenförvaltningen och F1 Förenkla och ta fram säker insamling av data från andra aktörer till nationell datavärd. Moment som är beroende är E3 Kategorisering av övervakningsstation och parameter i övervakningsprogram utifrån syfte/användbarhet.

E3 Kategorisering av övervakningsstation och parameter i övervakningsprogram utifrån syfte/användbarhet

Syfte: För att säkerställa att rätt data används i rätt syfte vid analys av övervakningsdata behövs en kategorisering av övervakningsstation och parameter inom övervakningsprogram. Exempelvis om data är representativ för trendanalyser, statusklassning, uppföljning av åtgärdsarbetet, från påverkade eller opåverkade stationer. Syftet med momentet är möjliggöra en kategorisering av data samt att denna genomförs.

Mål: Att det finns ett system för kategorisering av data i VISS samt att kategorisering är påbörjad 2023.

Genomförande: Ansvarig är vattenmyndigheten. För att detta ska kunna genomföras behövs samordning, vägledning inklusive gemensam terminologi. Det senare behöver beskrivas i vägledning för framtagande av övervakningsprogram, som Sveriges geologiska undersökning respektive Havs- och vattenmyndigheten är ansvarig för. Arbetet pågår under 2022 och 2023.

Behov av samarbete: Arbetet behöver göras i samarbete med länsstyrelserna, Sveriges geologiska undersökning, Havs- och vattenmyndigheten och Naturvårdsverket.

Risk och beroende: Resurs för genomförande av moment är inte säkerställd. Momentet är beroende av genomförande av E2 Säkerställa att metadata om övervakningsprogram är korrekt i VISS.

E4 Utveckling av VISS för att dokumentera behov och resultat av undersökande övervakning

Syfte: Idag saknas det möjlighet att presentera behov av övervakning i VISS. Detta gäller även den undersökande övervakningen. Övervakningsbehovet är ett resultat av riskbedömningen. Behov av undersökande övervakning uppkommer även vid en olycka och detta behöver dokumenteras. Även resultat av den undersökande övervakningen behöver dokumenteras. Momenten syftar till att skapa en plattform för detta i VISS eller alternativ databas.

Mål: Att en databas är utpekade och utvecklad för att dokumentera behov och resultat från den undersökande övervakningen är framtagen till 2024.

Genomförande: Ansvarig för genomförandet är vattenmyndigheten i samarbete med Havs- och vattenmyndigheten.

Behov av samarbete: Arbetet behöver göras i samarbete med Naturvårdsverket och länsstyrelserna.

Risk och beroende: Resurs för genomförande av moment är inte säkerställd. Momentet är beroende av input från B1 Vägledning för övervakning av ytvatten enligt föreskrift HVMFS 2015:26.

E5 Anpassa uttag från VISS för övervakningens behov t ex för gruppering av vattenförekomster

Syfte: Information från VISS ligger till grund för utformning av övervakningsprogrammen. Exempel på detta är att information om typologi, påverkansanalys och riskbedömning behövs för gruppering av vattenförekomster. Idag är uttag inte anpassade till detta behov vilket innebär extra arbete. Syftet med momentet är att anpassa uttag till behov som framkommit i arbetet med att ta fram övervakningsprogram.

Mål: Att behov av uttag från VISS för utformning av övervakningsprogram är identifierat 2021 och sedan löpande och att det ska finnas anpassade uttag utifrån identifierade behov.

Genomförande: Ansvarig för genomförandet är vattenmyndigheten. Arbetet inleds med att identifiera behovet.

Behov av samarbete: Arbetet behöver genomföras i nära samarbete med de som jobbat med att ta fram övervakningsprogram så som Sveriges geologiska undersökning och Sveriges Lantbruksuniversitet.

Risk och beroende: Resurs för genomförande av moment är inte säkerställd. Momentet behöver input från B1 Vägledning för övervakning av ytvatten enligt föreskrift HVMFS 2015:26 för bland annat beskrivningar av metodik för gruppering samt från arbetet med C Beskriva behovet av övervakning.

F. Säkerställa dataflöden inklusive metadata från analys till nationell datavärd – från alla aktörer

För att uppfylla kraven på övervakning enligt vattenförvaltningsförordningen är vi idag beroende av data som tagits fram utanför den statligt finansierade övervakningen så som verksamheternas recipientkontroll och kommunal data. Det är därför viktigt att säkerställa att data kan levereras så enkelt som möjligt till nationell datavärd från alla aktörer.

F1 Förenkla och ta fram säker insamling av data från andra aktörer till nationell datavärd

Syfte: Delar av den övervakning som utförs i Sveriges vatten finansieras inte med statliga medel. Övriga aktörer, exempelvis verksamhetsutövare, har ingen skyldighet att leverera in data till nationell datavärd. Många gör det dock ändå redan idag. Syftet med momentet är att underlätta att frivilligt rapportera in data till nationell datavärd och därmed tillgängliggöra data.

Mål: Att åtgärder redovisat i regeringsuppdrag rörande organisation och system för att säkerställa god datatillgänglighet för yt- och grundvattendata (Havs- och vattenmyndigheten 2016-09-28) är genomförda senast 2024, arbetet påbörjas 2021.

Genomförande: Ansvarig för genomförande är Havs- och vattenmyndigheten, Naturvårdsverket och Sveriges geologiska undersökning. Åtgärder som föreslås enligt regeringsuppdrag: 1) ny förvaltningsorganisation för samordning av vattenrecipientens datahantering, 2) central dataförvaltning säkerställs för all vattenrelaterad recipientkontrolldata som utpekats i vattenförvaltningsförordningen, havsmiljöförordningen, uppföljning av miljö kvalitetsmålen samt internationella åtaganden, 3) ett samlat gränssnitt för informationsutbyte med verksamhetsutövare, 4) en guide tas fram för att stödja verksamhetsutövarnas inrapportering, 5) en processbeskrivning tas fram med roller och ansvar för aktörer som behöver involveras, 6) frågor rörande eventuella hinder för spridning av recipientkontrolldata utreds, 7) gemensamma standarder, termer och begrepp utvecklas och förvaltas för miljödata och för vattenrelaterad information, 8) riktlinjer för metadatahantering tas fram för miljödata och 9) teknisk gränssnitt mot centrala datalager samordnas. Medel är avsatta på Havs- och vattenmyndigheten för att anlita en konsult för detta arbete.

Behov av samarbete: Behöver samordnas med SGUs arbete om datainsamling från andra som ingår som ett delmoment i projektet "Övervakning i påverkade områden".

Risk och beroende: Resurs för genomförande av moment är enbart delvis säkerställt. Behöver kopplas till momentet A12 Utvärdera och analysera vilken övervakning som behövs vid olika påverkanstyper.

F2 Driva arbete med förändring av lagstiftning så att verksamheterna är skyldiga till inrapportering av data från verksamheternas recipientkontroll

Syfte: En stor del av den övervakning som utförs i Sveriges vatten genomförs av verksamhetsutövare. De har ingen skyldighet att leverera in data till nationell datavärd. Syftet med momentet är att få till en ändring i lagstiftningen så att verksamhetsutövare som påverkar vattenmiljön blir skyldiga att leverera in data från sin egenkontroll. Bra exempel finns redan idag för elfiske där det ställs krav på inrapportering för att få tillstånd att elfiska.

Mål: Att förslag på lagstiftningsförändring är inlämnad till regeringen under 2021.

Genomförande: Ansvarig myndighet är Havs- och vattenmyndigheten och Naturvårdsverket. Kopplar till regeringsuppdrag till Havs- och vattenmyndigheten som redovisades 2015 (Vattenanknuten recipientkontroll Havs- och vattenmyndigheten 2015-03-31) där det föreslogs att "Regeringen uppdrar åt Naturvårdsverket att i samråd med Havs- och vattenmyndigheten se över behovet av utökade krav på inrapportering av belastningsdata genom exempelvis miljörapport."

Behov av samarbete: Arbetet behöver göras i samarbete med Sveriges geologiska undersökning och vattenmyndigheterna.

Risk och beroende: Resurs för genomförande av moment är inte säkerställd. Osäkert om Havs- och vattenmyndigheten och Naturvårdsverket själva kan initiera detta arbete. Behövs det ett regeringsuppdrag?

G Rapportering av data till kommissionen

I vattenförvaltningsförordningen ställs krav på att data om övervakningsprogrammen ska rapporteras till den Europeiska kommissionen. Krav på inrapportering ställs även utifrån andra EU-direktiv och kommissionen utgår ifrån att dessa inrapporteringar är samordnade.

G1 Säkerställa inrapportering av gruppering till kommissionen

Syfte: Vattendirektivet tillåter att gruppera vattenförekomster för att minska behovet av övervakning. För att detta ska framgå vid kommissionens utvärdering av genomförandet av direktivet i Sverige behöver grupperingen rapporteras på ett korrekt sätt. Syftet med momentet är att säkerställa inrapportering av gruppering till kommissionen för alla vattenkategorier.

Mål: Att en metodik för inrapportering av grupper av vattenförekomster är på plats under 2021 så att rapportering kan göras i mars 2022.

Genomförande: Ansvarig för genomförande är vattenmyndigheten. Inrapportering görs dels i anslutning till inrapportering av metodik för statusklassning där det anges om data från en eller flera stationer används för statusklassning av flera vattenförekomster och dels genom beskrivning av metodik för gruppering i förvaltningsplaner.

Behov av samarbete: Arbetet behöver genomföras i samarbete med Havs- och vattenmyndigheten samt Sveriges geologiska undersökning.

Risk och beroende: Momentet är beroende av input från C6 Tillämpning av grupperingen av grundvatten och övriga moment som handlar om genomförande av gruppering för ytvatten (C7, C8 och C9).

G2 Samordning av rapportering mellan direktiv mm

Syfte: Krav på rapportering av metadata om övervakning samt rapportering av mätdata ställs från en rad olika direktiv mm. EU-kommissionen förväntar sig att denna rapportering är samordnad. Exempelvis ska den metadata om program som rapporteras enligt ramdirektivet för vatten överensstämma med den rapportering av mätdata som görs inom WISE. Syftet med momentet är att skapa en gemensam struktur som möjliggör samordning av rapportering samt och en grupp för samordning.

Mål: Att en struktur för rapportering och en samordningsgrupp är på plats 2023.

Genomförande: Ansvarig för genomförandet är Havs- och vattenmyndigheten.

Behov av samarbete: Arbetet behöver genomföras i samarbete med Naturvårdsverket, Sveriges geologiska undersökning, vattenmyndigheterna, länsstyrelserna och Sveriges Jordbruksverk.

Risk och beroende: Resurs för genomförande av moment är inte säkerställd. Momentet är beroende av input från E1 Systematik för och märkning av data, behov vattenförvaltningen.

Uppföljning

Uppföljning av arbetet enligt planen samt kommunikationsstrategin görs varje halvår i nationell strategisk grupp för vattenförvaltningens övervakning.

Bilaga 1 Moment

Sammanställning över samtliga moment från handlingsplan Full koll på våra vatten, version 1.3 samt version 2.0. Moment som har genomförts från handlingsplan 1.3 ingår inte i handlingsplan 2.0 och har därför inte fått någon ny kod i tabellen nedan.

A – Utredningar och pilotprojekt

Moment	Kod i plan, version 1.3	Kod i plan, version 2.0	Kommentar
Inventering av möjliga provtagningsplatser för grundvatten	A1	-	Klar
Utveckling av metodik för gruppering av ytvatten	A2	-	Delvis klar, återstående omformulerat till A9 och A10
Instruktion för beskrivning av grundvattensystem (konceptuella modeller)	A3	-	Klar
Pilotprojekt - Grundvattenberoende ekosystem	A4	-	Klar
Behov av underlag från påverkans- och riskbedömning för design av övervakningsprogram	A5	-	Klar
Utveckling av den kvantitativa övervakningen för grundvatten	A6	A6	Omformulerad i plan 2.0
Utreda behov av kompletterande övervakning i skyddade områden exklusive dricksvatten	A7	-	Klar
Utredning om hanteringen av data från råvattenkontrollen	A8	-	Omformulerat till nytt moment A11
Utveckling av metodik för gruppering av sjöar och vattendrag, operativ övervakning – näringsämnen, försurning, miljögifter	-	A9	Nytt moment plan 2.0, utgår ifrån moment A2
Utveckling av metodik för gruppering av kustvatten, kontrollerande och operativ övervakning - inkl miljögifter	-	A10	Nytt moment plan 2.0, utgår ifrån moment A2
Utredning om behovet av data från råvattenkontrollen för risk och statusbedömningar	-	A11	Nytt moment plan 2.0
Utvärdera och analysera vilken övervakning som behövs vid olika påverkanstyper	-	A12	Nytt moment plan 2.0
Metoder för och kvalitetssäkring av undersökande övervakning	-	A13	Nytt moment plan 2.0
Övergripande rapport/analys gällande skillnad mellan behov av övervakning och nuvarande övervakning – ytvatten	-	A14	Nytt moment plan 2.0
Utveckla strategi för organisation av övervakningen samt finansieringsform	-	A15	Nytt moment plan 2.0

B - Vägledningar

Moment	Kod i plan, version 1.3	Kod i plan, version 2.0	Kommentar
Vägledning för övervakning av ytvatten enligt föreskrift HVMFS 2015:26	B1	B1	
Vägledning för övervakning av grundvattenberoende ekosystem	B2	-	Klar
Vägledning för övervakning av skyddade områden för dricksvatten	B3	-	Omformulerat och ingår i moment B1 för ytvatten
Vägledning/Tillsynsvägledning för framtagande av recipientkontrollprogram	-	B4	Nytt moment plan 2.0
Metod för övervakning av artsammansättning i grundvattenberoende terrestra ekosystem	-	B5	Nytt moment plan 2.0

C – Beskriva behovet av övervakning

Moment	Kod i plan, version 1.3	Kod i plan, version 2.0	Kommentar
Gruppering av grundvatten	C1	-	Klar
Gruppering av ytvatten	C2	-	Omformulerat till nytt moment C7, C8 och C9
<i>Ta fram kontrollerande och operativa övervakningsprogram</i>	C3	-	
- Grundvatten	C3.1	-	Klar
- Sjöar och vattendrag	C3.2	-	Omformulerat till nytt moment C10.1, C10.2
- Kustvatten	C3.3	-	Omformulerat till nytt moment C10.3, C10.4
- Miljöfarliga ämnen i ytvatten	C3.4	-	Klar
<i>Ta fram program för övervakning av skyddade områden</i>	C4	-	
- Dricksvatten	C4.1	-	Klar
Strategi för undersökande övervakning	C5	-	Klar
Tillämpning av grupperingen av grundvatten	-	C6	Nytt moment plan 2.0
Gruppering av sjöar och vattendrag, operativ övervakning, inklusive miljögifter	-	C7	Nytt moment plan 2.0, utgår ifrån moment C2
Gruppering av kustvatten, kontrollerande, inklusive miljögifter	-	C8	Nytt moment plan 2.0, utgår ifrån moment C2
Gruppering av kustvatten, operativ, inklusive miljögifter		C9	Nytt moment plan 2.0, utgår ifrån moment C2

Moment	Kod i plan, version 1.3	Kod i plan, version 2.0	Kommentar
<i>Ta fram beskrivning av kontrollerande och operativa övervakningsprogram</i>	-	C10	
- Sjöar och vattendrag, kontrollerande – inkl. miljögifter	-	C10.1	Nytt moment plan 2.0, utgår ifrån moment C3.2
- Sjöar och vattendrag, operativ – inkl. miljögifter	-	C10.2	Nytt moment plan 2.0, utgår ifrån moment C3.2
- Kustvatten, kontrollerande – inkl. miljögifter	-	C10.3	Nytt moment plan 2.0, utgår ifrån moment C3.3
- Kustvatten, operativ – inkl. miljögifter	-	C10.4	Nytt moment plan 2.0, utgår ifrån moment C3.3
- Beskriva behov av övervakning i biota och sediment för trendanalys av ackumulerande miljögifter	-	C10.5	Nytt moment plan 2.0
Anpassning av parameteruppsättning när krav ökar och nya ämnen upptäcks i grundvatten		C11	Nytt moment plan 2.0

D – Implementering av program

Moment	Kod i plan, version 1.3	Kod i plan, version 2.0	Kommentar
Grundvatten	D1	-	Omformulerat till nytt moment D4, D5 och D6
Sjöar och vattendrag	D2	-	Omformulerat till nytt moment D7 och D8
Kustvatten	D3	-	Omformulerat till nytt moment D9 och D10
Grundvatten, kvalitativ kontrollerande	-	D4	Nytt moment plan 2.0, utgår ifrån moment D1
Grundvatten, kvalitativ operativt	-	D5	Nytt moment plan 2.0, utgår ifrån moment D1
Grundvatten, kvantitativ	-	D6	Nytt moment plan 2.0, utgår ifrån moment D1
Sjöar och vattendrag, kontrollerande	-	D7	Nytt moment plan 2.0, utgår ifrån moment D2
Sjöar och vattendrag, operativt	-	D8	Nytt moment plan 2.0, utgår ifrån moment D2
Kustvatten, kontrollerande	-	D9	Nytt moment plan 2.0, utgår ifrån moment D3
Kustvatten, operativt	-	D10	Nytt moment plan 2.0, utgår ifrån moment D3

E – Utveckla VISS (eller motsvarande) för övervakningens behov

Moment	Kod i plan, version 1.3	Kod i plan, version 2.0	Kommentar
Systematik för och märkning av data, behov vattenförvaltningen	-	E1	Nytt moment i plan 2.0
Säkerställa att metadata om övervakningsprogram är korrekt i VISS	-	E2	Nytt moment i plan 2.0
Kategorisering av övervakningsstation och parameter i övervakningsprogram utifrån syfte/användbarhet	-	E3	Nytt moment i plan 2.0
Utveckling av VISS för att dokumentera behov och resultat av undersökande övervakning	-	E4	Nytt moment i plan 2.0
Anpassa uttag från VISS för övervakningens behov t ex för gruppering av vattenförekomster	-	E5	Nytt moment i plan 2.0

F – Säkerställa dataflöden inklusive metadata från analys till nationell datavärd – från alla aktörer

Moment	Kod i plan, version 1.3	Kod i plan, version 2.0	Kommentar
Förenkla insamling av data från andra till nationell datavärd	-	F1	Nytt moment i plan 2.0
Driva arbete med förändring av lagstiftning så att verksamheterna är skyldiga till inrapportering av data från verksamheternas recipientkontroll	-	F2	Nytt moment i plan 2.0

G – Rapportering av data till kommissionen

Moment	Kod i plan, version 1.3	Kod i plan, version 2.0	Kommentar
Säkerställa inrapportering av gruppering till kommissionen (VM)	-	G1	Nytt moment i plan 2.0
Samordning av rapportering mellan direktiv mm (HaV)	-	G2	Nytt moment i plan 2.0

Bilaga 2 Övriga dokument

Övriga dokument som relaterar till handlingsplanen:

- Illustration som visualiserar syftet med handlingsplanen Full koll på våra vatten 2.0.
 - Tidplan för moment i handlingsplanen Full koll på våra vatten 2.0.
-

Vi arbetar för levande hav och vatten

Havs- och vattenmyndigheten, HaV, är en statlig förvaltningsmyndighet inom miljöområdet. Vi arbetar på regeringens uppdrag för bevarande, restaurering och hållbart nyttjande av sjöar, vattendrag, hav och fiskresurserna

**Havs
och Vatten
myndigheten**